

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.005.01.2022

Pan mjr Konrad Łożański
Dyrektor
Zakładu Karnego w Rzeszowie,
35-322 Rzeszów, ul. Załęska 76

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/22/004 – Bezpieczeństwo funkcjonariuszy Służby Więziennej podczas wykonywania obowiązków służbowych w Zakładzie Karnym w Rzeszowie

W tekście niniejszego wystąpienia pokontrolnego z uwagi na treść art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. *o dostępie do informacji publicznej* (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) dokonano wyłączenia danych osobowych funkcjonariuszy Służby Więziennej (nienależących do kierownictwa jednostki kontrolowanej) z uwagi na ich prywatność. Wyłączeń tych dokonano w interesie osób fizycznych i oznaczono je w tekście jako: **[PF]**.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Karny ¹ w Rzeszowie, 35-959 Rzeszów, ul. Załęska 76.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mjr Konrad Łożański, Dyrektor Zakładu Karnego w Rzeszowie, od dnia 12 stycznia 2023 r. Poprzednio obowiązki dyrektora ZK, w okresie poddanym kontroli - pełnili: - 5 - 11 stycznia 2023 r. - mjr Konrad Łożański pierwszy zastępca dyrektora ZK, - 1 kwietnia 2022 r. - 4 stycznia 2023 r. - płk Norbert Gawel, - 3 lutego - 30 marca 2022 r. - mjr Jerzy Ochoński, - 1 października 2021 r. - 2 lutego 2022 r. - mjr Konrad Łożański pierwszy zastępca dyrektora ZK, - 1 marca 2020 r. - 30 września 2021 r. - płk Krzysztof Kulczycki, - 19 - 29 lutego 2020 r. - ppłk Jacek Paśko pierwszy zastępca dyrektora ZK, - 27 marca 2013 r. - 18 lutego 2020 r. - płk Robert Kogut.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie Zakładu Karnego pod względem organizacyjnym, kadrowym, finansowym i prawnym do zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych. 2. Realizacja przez Zakład Karny zadań dotyczących zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019 – 2022. Badaniami kontrolnymi mogą być objęte również dowody sporządzone przed lub po tym okresie, które mają wpływ na okres objęty oceną.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Stefan Gados, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LRZ/161/2022 z 20 grudnia 2022 r. (akta kontroli str. 1-6)

¹ Dalej: Zakład Karny lub ZK

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Zakład Karny nie był odpowiednio przygotowany pod względem organizacyjnym, prawnym, kadrowym i finansowym do zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych.

Stwierdzone w kontroli nieprawidłowości wynikały z systemowych uwarunkowań funkcjonowania Służby Więziennej jak również z niedopełnienia przez ZK obowiązków wynikających z przepisów prawa powszechnego i wewnętrznych unormowań.

Zasadniczym powodem stwierdzonych nieprawidłowości oraz użytkowania niezgodnych z przyjętymi standardami zabezpieczeń techniczno - ochronnych były zbyt małe w stosunku do potrzeb środki finansowe.

Niedostateczna obsada kadrowa skutkowała koniecznością przyjęcia organizacji ochrony, która nie w pełni gwarantowała bezpieczeństwo funkcjonariuszy.

Obowiązujące w okresie objętym kontrolą procedury i rozwiązania organizacyjne wynikające z wytycznych i poleceń Dyrektora Generalnego Służby Więziennej⁴ nie dawały Dyrektorowi ZK wystarczających narzędzi prawnych zapewniających funkcjonariuszom możliwie najwyższy poziom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych.

Dopiero śmiertelny wypadek, jaki miał miejsce w lutym 2022 r. na terenie Zakładu Karnego, spowodował uruchomienie działań w Służbie Więziennej, tym samym w ZK, w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa funkcjonariuszy SW. Jednakże funkcjonujące w ZK systemy elektronicznego zabezpieczenia nadal nie w pełni odpowiadają wymogom i standardom określonym w Wytycznych Dyrektora Generalnego Służby Więziennej.

W ocenie NIK na niepełne przygotowanie Zakładu Karnego do zapewnienia funkcjonariuszom możliwie najwyższego bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych miały wpływ również stwierdzone podczas kontroli zaniechania przez ZK działań, wynikających z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej⁵.

NIK podkreśla zaangażowanie funkcjonariuszy pełniących służbę w niezwykle trudnych warunkach, które pozwoliło w ramach działań profilaktycznych przeprowadzić w dużej skali analizę problemów osobowościowych osadzonych i zastosować adekwatne metody i sposoby postępowania. Przyczyniło się to do zniwelowania wielu zagrożeń bezpieczeństwa funkcjonariuszy podczas pełnienia obowiązków służbowych.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej także: SW

⁵ Dz. U. poz. 1804, dalej: rozporządzenie w sprawie sposobów ochrony, które obowiązywało do końca 2022 r. i zostało zastąpione przepisami Zarządzenia Nr 2/23 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 9 stycznia 2023 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, sposobów ochrony i konwojowania skazanych oraz tymczasowo aresztowanych i zadań ochronnych funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej oraz pracowników przywieziennych zakładów pracy, zwane dalej: Zarządzenie Nr 2/23.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

1. 1. Przygotowanie Zakładu Karnego pod względem organizacyjnym, kadrowym, prawnym i finansowym do zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych.

1. Zgodnie z dyspozycją § 12 ust. 1 i 2 Regulaminu organizacyjnego ZK⁷ do Działu Ochrony należy organizowanie i realizowanie ustalonego systemu ochrony oraz zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w jednostce oraz współdziałanie w obronie jednostki z funkcjonariuszami wchodzącymi w skład Grupy Interwencyjnej SW przy Okręgowym Inspektoracie Służby Więziennej w Rzeszowie, innymi jednostkami organizacyjnymi więziennictwa, Policji i Państwowej Straży Pożarnej. Zgodnie z postanowieniem §11 ust. 3 Regulaminu organizacyjnego do zadań Działu Penitencjarnego należy rozpoznawanie środowiska osadzonych, a zwłaszcza panujących wśród nich nastrojów i atmosfery oraz zachowań godzących w porządek i bezpieczeństwo.

W strukturze ZK nie została wskazana jednostka organizacyjna odpowiedzialna za monitorowanie, koordynację i nadzór nad działaniami związanymi z rozwiązywaniem sytuacji kryzysowych związanych z zapewnieniem funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych. Dyrektor ZK powołał⁸ zespół do koordynowania działań związanych z zapewnieniem wszystkim funkcjonariuszom i pracownikom bezpieczeństwa. W skład zespołu wchodzi 11 osób, do jego zadań należy realizacja obowiązków wymienionych w piśmie BDG.07040.2.2002.KS z 17 kwietnia 2022 r. Zastępcy Dyrektora Generalnego Służby Więziennej związanych z zapewnieniem wszystkim funkcjonariuszom i pracownikom więziennictwa możliwie najwyższego poziomu bezpieczeństwa, w związku z wprowadzeniem nowych rozwiązań architektonicznych i wsparcia elektronicznego. W 2022 r. Zespół odbył 8 spotkań, w trakcie których omawiano realizację w ZK poleceń Dyrektora Generalnego SW. Kierownicy działów przedstawiali prace realizowane w związku z poprawą bezpieczeństwa. Występowali z wnioskami o podjęcie działań zwiększających bezpieczeństwo funkcjonariuszy. Przykładowo na posiedzeniu zespołu w dniu 30 czerwca 2022 r. kierownik Działu Ochrony poinformował o konieczności dokupienia środków Ochrony indywidualnej w postaci kajdanek i ręcznych miotaczy substancji obездwładniających. Kierownik Działu Terapeutycznego wystąpiła z wnioskiem o doposażenie Oddziału II w środki ochrony indywidualnej w postaci kajdanek podczas jednoczesnych wizyt osadzonych u psychologów.

(akta kontroli str.7-33)

ZK nie posiada dokumentu określającego sposób postępowania na rzecz podnoszenia poziomu bezpieczeństwa funkcjonariuszy na służbie, mając na względzie stały wzrost liczby osadzonych (w związku z rozbudową jednostki), stan kadry oraz zmiany infrastrukturalne. ZK z własnej inicjatywy nie przygotowywał dla Okręgowego ani Głównego Inspektoratu SW żadnych dokumentów planistyczno-

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Wprowadzonego Zarządzeniem nr 70 /14/DKO Dyrektora ZK z dnia 3 października 2014 r., dalej: Regulamin organizacyjny

⁸ Zarządzeniem nr 93/22 z dnia 4 maja 2022 r. w sprawie powołania zespołu do koordynowania działań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa

programowych w zakresie polityki zwiększającej stan bezpieczeństwa funkcjonariuszy podczas wykonywania obowiązków służbowych.

Stan zatrudnienia w ZK w badanym okresie przedstawiał się następująco (według stanu na 31 grudnia): 2019 r. - 450 osób, 2020 r. - 439 osób, 2021 r. - 441 osób, 2022 r. - 459 osób. W latach 2019-2022 Dyrektor ZK dwukrotnie zwracał się z prośbą do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej dotyczącą przyznania dodatkowych etatów, tj.:

- w dniu 10 września 2020 r. wystąpił o dwa dodatkowe etaty młodszej pielęgniarki/młodszego pielęgniarza Ambulatorium z lzbą chorych, które przyznano;

W dniu 23 lutego 2021 r. Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej gen. Andrzej Leńczuk zwrócił się do dyrektorów okręgowych Służby Więziennej o podanie informacji o terminie oddania do użytku powstających pawilonów mieszkalnych oraz związane z tym potrzeby etatowe. W skierowanym piśmie stwierdził m.in.: *„Z uwagi na obecną skomplikowaną sytuację etatową oraz konieczność zabezpieczenia etatowego wszystkich nowo powstających pawilonów (...) nowe wnioski zawierające aktualne, rzeczywiste potrzeby w tym zakresie proszę przesłać do Biura Kadr i Szkolenia. Informacji w powyższej sprawie oczekuję w terminie do 26 lutego br.”*

- w dniu 26 lutego 2021 r. Dyrektor ZK, za pośrednictwem Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej, zwrócił się z wnioskiem o przyznanie 52 etatów w związku z planowanym na wrzesień 2021 r. oddaniem nowego pawilonu penitencjarnego o pojemności 286 miejsc zakwaterowania. W ww. piśmie Dyrektor ZK wskazał m.in., że: *„Przyznanie dodatkowych etatów i zatrudnienie nowych funkcjonariuszy powinno nastąpić dużo wcześniej ze względu na cały proces związany ze wstępną adaptacją nowo przyjętych do służby”*. Nowo powstały pawilon mieszkalny G został oddany w marcu 2022 r.⁹ Do czasu zakończenia niniejszej kontroli Dyrektor ZK nie otrzymał odpowiedzi na ww. pismo.

(akta kontroli str.34-37)

W piśmie z dnia 27 kwietnia 2022 r.¹⁰ Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, skierowanym do wszystkich dyrektorów jednostek penitencjarnych w kraju, m.in. przypomniał, że zgodnie z poleceniem Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w terminie do dnia 30 września 2022 r., a w następnych latach przynajmniej raz w roku we wszystkich jednostkach penitencjarnych należy przeprowadzić wewnątrzzakładowe szkolenia doskonalące z zakresu zagadnień bezpieczeństwa i samoobrony, którymi objęci zostaną wszyscy funkcjonariusze i pracownicy zatrudnieni w jednostce. Szkolenie powinno zawierać elementy: samoobrony, w połączeniu z zasadami udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, realizowanej w warunkach zbliżonych do realnych warunków pełnienia służby; współpracy i wzajemnego ubezpieczania się; używania i wykorzystania środków przymusu bezpośredniego; rozpoznawania werbalnych i niewerbalnych sygnałów agresji; negocjacji i mediacji; reagowania w sytuacjach kryzysowych. Szkolenie powinno mieć charakter praktyczny i stanowić istotny element w systemie bezpieczeństwa funkcjonariuszy i pracowników więziennictwa. Zajęcia prowadzone powinny być przez wykwalifikowaną kadrę np. specjalistów okręgowych inspektoratów SW, funkcjonariuszy z grup Interwencyjnych, kadrę dydaktyczną z Ośrodków Szkolenia Służby Więziennej oraz funkcjonariuszy posiadających odpowiednie doświadczenie i umiejętności w omawianym zakresie. W związku z poleceniami zawartymi w ww. piśmie w ZK zrealizowano do dnia 30

⁹ W nowo powstałym pawilonie mieszkalnym oddanym w marcu 2022 r. zlokalizowano oddziały: XV, XVI, XVII, XVIII. Do lutego 2022 r. zaludnione zostały oddziały XVI i XVII.

¹⁰ Nr BDG.070.40.2022.KS

września 2022 r. szkolenia doskonalące obejmujące zagadnienia bezpieczeństwa i samoobrony funkcjonariuszy i pracowników zatrudnionych w jednostce w zakresie:

1. samoobrony, używania i wykorzystania środków przymusu bezpośredniego oraz reagowania w sytuacjach kryzysowych - 396 osób,
2. udzielenia pierwszej pomocy przedmedycznej - 356 osób,
3. wzajemnego ubezpieczania się funkcjonariuszy i pracowników w trakcie wykonywania zadań służbowych - 374 osoby,
4. rozpoznawania werbalnych i niewerbalnych sygnałów agresji - 345 osób,
5. negocjacji i mediacji - 324 osoby.

Na dzień 20 lutego 2023 r. W ZK było zatrudnionych 444 funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz 13 pracowników cywilnych (tj. łącznie 457 osób).

(akta kontroli str.38-42)

Mjr Konrad Łożański Dyrektor ZK wyjaśnił, że: *"Polecenia Dyrektora Generalnego z zakresu przeprowadzenia szkoleń doskonalących z zagadnień bezpieczeństwa i samoobrony funkcjonariuszy i pracowników zatrudnionych w jednostce zrealizowano w całości w ujęciu dostępności ww. osób, a pojedyncze jednostkowe przypadki braku realizacji powyższych szkoleń spowodowane były utrzymującymi się długoterminowymi absencjami. W związku z kontynuacją przedmiotowych szkoleń zaplanowanych na bieżący rok kalendarzowy wszyscy funkcjonariusze dotychczas nie uczestniczący w przedmiotowym szkoleniu zostaną nim objęci"*.

(akta kontroli str.43-44)

W okresie od 2019 r. (pierwszy rok okresu objętego kontrolą) do kwietnia 2022 r. (tj. do czasu wydania Poleczeń Zastępcy Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 27 kwietnia 2022 r.¹¹⁾) obowiązujące procedury i instrukcje, dotyczące zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych, nie przewidywały tworzenia realnych warunków do zminimalizowania zagrożenia, polegającego na sytuacji, w której funkcjonariusz zostaje w oddzielnym pomieszczeniu sam na sam z osadzonym, który może go zaatakować.

ZK w okresie 2019-2022 planował środki do finansowego zabezpieczenia działań związanych z zapewnieniem funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych. Do Centralnego Zarządu Służby Więziennej za pośrednictwem Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej wnioskowano o:

- w 2019 r.:

- 1 540 tys. zł na przebudowę i rozbudowę systemów zabezpieczeń elektronicznych na terenie ZK, zadania nie zrealizowano z powodu braku środków,
- 860 tys. zł na remont ogrodzenia zewnętrznego - etap I 220 mb, zadania nie wykonano z powodu braku środków;

- w 2020 r.:

- 76 545,30 zł na remont dachu śluzy wjazdowej ZK, roboty zrealizowano,
- 950 tys. zł na remont ogrodzenia zewnętrznego - I etap (ok. 220 mb), zadania nie zrealizowano z powodu braku środków,
- 43 950 zł na remont pomieszczeń podręcznego magazynu uzbrojenia i Sali czyszczenia, roboty zrealizowano;

¹¹ Polecenia Zastępcy Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 27 kwietnia 2022 r., wydane w nawiązaniu do pisma Dyrektora Generalnego Służby Więziennej o sygn. BOG.070.40.2022.KS z dnia 26 kwietnia 2022 r., w którym przedstawiono informacje o decyzjach podjętych w celu zapewnienia wszystkim funkcjonariuszom i pracownikom więziennictwa możliwie najwyższego poziomu bezpieczeństwa, w związku z planowanym wprowadzeniem nowych rozwiązań architektonicznych i wsparcia elektronicznego.

- w 2021 r.:

- 49 200 zł na remont posterunku uzbrojonego nr 6 w ZK, roboty zrealizowano,
- 18 298 766 zł na budowę pawilonu zakwaterowania osadzonych typu zamkniętego w ZK, inwestycję zrealizowano,
- 2 500 tys. zł na przebudowę muru zewnętrznego ZK, zadania nie zrealizowano z powodu braku środków,
- 2 200 tys. zł na przebudowę i rozbudowę systemów zabezpieczeń elektronicznych w ZK, zadania nie zrealizowano z powodu braku środków;

- w 2022 r.:

- 2 466 519 zł na przebudowę i rozbudowę systemów zabezpieczeń elektronicznych oraz modernizację pawilonu zakwaterowania osadzonych niebezpiecznych na terenie ZK, inwestycję zrealizowano,
- 250 tys. zł na remont wygradzenia wewnętrznego wokół pawilonu zakwaterowania dla osadzonych niebezpiecznych, robót nie zrealizowano z powodu braku środków,
- 79 778,94 zł na remont dyżurek oddziałowych w ZK, roboty zrealizowano,
- 270 tys. zł na przebudowę odcinka muru zewnętrznego ZK, robót nie zrealizowano z powodu braku środków,
- 1 630 tys. zł na rozbudowę systemu domofonowego w celach mieszkalnych dającą możliwość połączenia się osadzonych z pokojem wychowawcy, inwestycji nie zrealizowano z powodu braku środków.

Łączna wysokość nieprzyznanych środków finansowych, o które wnioskował ZK w latach 2019-2022 na przeprowadzenie remontów i inwestycji związanych z poprawą bezpieczeństwa funkcjonowania jednostki w zakresie infrastruktury, sprzętu oraz systemów zabezpieczeń elektronicznych wynosiła 6 780 tys. zł.

(akta kontroli str.45-165)

Zastępca Dyrektora ZK kpt. Tomasz Biały odnośnie najpilniejszych zadań inwestycyjnych dotyczących bezpieczeństwa na terenie ZK stwierdził: „(...) *Realizacja ww. zadań inwestycyjnych jest uwarunkowana pozyskaniem środków finansowych do ich realizacji. 1. Przebudowa i rozbudowa systemów zabezpieczeń elektronicznych na terenie Zakładu Karnego w Rzeszowie. 2. Rozbudowa systemu interkomowego w pawilonach mieszkalnych Zakładu Karnego umożliwiającą komunikację osadzonych z wychowawcą, psychologiem, terapeutą. 3. Modernizacja wygradzenia wewnętrznego wokół pawilonu zakwaterowania dla osadzonych niebezpiecznych w Zakładzie Karnym w Rzeszowie. 4. Przebudowa i modernizacja muru zewnętrznego Zakładu Karnego w Rzeszowie. 5. Budowa instalacji zagłuszeniowej na częstotliwościach telefonii komórkowej (GSM, DCS, UMTS, LTE, 5G) w oddziałach mieszkalnych Zakładu Karnego w Rzeszowie*”.

(akta kontroli str.166)

Na terenie ZK stosowano następujące zabezpieczenia techniczno-ochronne mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonariuszom podczas wykonywania obowiązków służbowych: instalacje napadowe (przewodowe i radiowe) w pomieszczeniach biurowych na terenie ścisłym, sygnalizatory osobiste, system łączności radiowej (Motorola) z funkcją przycisku napadowego, łączność telefoniczna przewodowa wraz z wydzielonymi aparatami alarmowymi z bezpośrednim połączeniem do dowódcy zmiany, instalacje domofonowo-przyzywowe w oddziałach mieszkalnych, systemy telewizji dozorowej (wewnętrzne i zewnętrzne), instalacje alarmowe w wybranych pomieszczeniach technicznych oraz zewnętrzne wokół

pawilonów A i B, urządzenia do wykrywania metali – przenośne i stacjonarne, systemy kontroli dostępu, instalacje sygnalizacji przeciwpożarowej.

(akta kontroli str.167-168)

W latach 2019-2022 kwestie dotyczące zapewnienia ochrony, bezpieczeństwa i porządku określono w wewnętrznych zarządzeniach Dyrektora ZK¹². Wprowadzone w latach 2019 - 2022 procedury i rozwiązania organizacyjne wynikające z wytycznych i poleceń Dyrektora Generalnego Służby Więziennej nie zawierały unormowań dających Dyrektorowi ZK narzędzia prawne dla zapewnienia funkcjonariuszom w sposób możliwie najbardziej profesjonalny bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych. Wytyczne Nr 1/2019 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 17 czerwca 2019 r. w sprawie wymagań technicznych i ochronnych dla pawilonów zakwaterowania osadzonych w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej¹³ nie określały rozwiązań, w tym organizacyjno - architektonicznych oraz wsparcia elektronicznego, które mogłyby jako instrumenty prawne zapewniać w możliwie skuteczny sposób bezpieczeństwo funkcjonariuszom na służbie. Wytyczne nr 2/22 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 5 października 2022 r. zmieniające wytyczne w sprawie wymagań technicznych i ochronnych dla pawilonów zakwaterowania osadzonych w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej¹⁴ wprowadziły szczegółowe uregulowania mające na względzie określenie rozwiązań w tym organizacyjno-architektonicznych oraz wsparcia elektronicznego w celu zwiększenia bezpieczeństwa funkcjonariuszy podczas służby. Wytyczne te m.in. wprowadziły zalecenia, aby pomieszczenie dla wychowawcy, psychologa i pomieszczenie do prowadzenia rozmów z osadzonymi, u których rozpoznano zwiększone ryzyko zachowań agresywnych były zaprojektowane w bezpośrednim sąsiedztwie lub w pobliżu dyżurki oddziałowego. W §4 ust 8 stwierdzono, że: „*Instalacja sygnalizacji alarmowej. (...) Dodatkowo pomieszczenia wychowawców, psychologów i terapeutów, oraz pomieszczenia do prowadzenia rozmów z osadzonymi, u których rozpoznano zwiększone ryzyko zachowań agresywnych wyposażać w bezprzewodowy lub przewodowy system sygnalizacji napadu, oparty co najmniej na dwóch przyciskach antynapadowych (zamontowanych przy blacie biurka oraz na podłodze lub innym miejscu umożliwiającym łatwe użycie przez funkcjonariusza lub pracownika Służby Więziennej), którego aktywowanie będzie sygnalizowane bezpośrednio na stanowisku służby dyżurnej oraz na najbliższym stanowisku ochronnym (sygnalizacja akustyczno-optyczna)*”. W § 5 wytycznych dodano ust. 5 w brzmieniu: „*W pomieszczeniach wychowawców, psychologów, terapeutów i oddziałowych, oraz w pomieszczeniach do prowadzenia rozmów z osadzonymi, u których rozpoznano zwiększone ryzyko zachowań agresywnych: 1) wyznaczyć strefy - funkcjonariusza (pracownika) i osadzonego. Strefy powinny zapewnić bezpieczną odległość między rozmówcami. Rozdzielenie stref należy wyznaczyć np.: poprzez oznakowanie w formie żółtej linii umieszczonej na podłodze lub poprzez wykonanie odpowiedniej zabudowy (barierki); 2) ustawienie mebli*

¹² Zarządzenie nr 109/2022/DO Dyrektora ZK w Rzeszowie z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie zapewnienia Ochrony , bezpieczeństwa i porządku w Zakładzie Karnym w Rzeszowie, dalej: Zarządzenie Dyrektora ZK w sprawie zapewnienia bezpieczeństwa z dnia 30 maja 2022 r. Poprzednio obowiązywało Zarządzenie Dyrektora ZK w Rzeszowie z dnia 23 kwietnia 2020 r. w sprawie zapewnienia Ochrony , bezpieczeństwa i porządku w Zakładzie Karnym w Rzeszowie, dalej: zarządzenie Dyrektora ZK w sprawie zapewnienia bezpieczeństwa z dnia 23 kwietnia 2020 r. Poprzednio obowiązywało Zarządzenie nr 111/2018/DO Dyrektora ZK w Rzeszowie z dnia 23 sierpnia 2018 r. w sprawie zapewnienia Ochrony , bezpieczeństwa i porządku w Zakładzie Karnym w Rzeszowie, dalej: Zarządzenie Dyrektora ZK w sprawie zapewnienia bezpieczeństwa z dnia 23 sierpnia 2018 r.

¹³ Wydane na podstawie art.11 ust.1 pkt 9 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1542, 1669, 2245 i 2399 oraz z 2019 r. poz.125.

¹⁴ Wydane na podstawie art.11 ust.1 pkt 9 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1064, ze zm.).

zaplanować w sposób umożliwiający funkcjonariuszowi/pracownikowi pracę w pozycji zwróconej twarzą w kierunku drzwi wejściowych do pomieszczenia, przy jednoczesnym zachowaniu zasad ergonomii stanowiska pracy; 3) w wyznaczonej strefie osadzonego, zminimalizować ilość sprzętu kwaterunkowego. Wyposażenie ruchome (np. wieszak na ubrania, półki, drukarki i inne) lokalizować poza strefą osadzonego". W § 6 dodano ust. 5 i 6 w brzmieniu: „5. W pomieszczeniach wychowawców, psychologów i terapeutów, dyżurki oddziałowych oraz pomieszczeniach do prowadzenia rozmów z osadzonymi, u których rozpoznano zwiększone ryzyko zachowań agresywnych, telefon zaprogramować w funkcję szybkiego wybierania, realizującego bezpośrednie połączenie ze stanowiskiem służby dyżurnej i/lub najbliższym stanowiskiem ochronnym (wykorzystanie funkcji Hunt Group). 6. Pomieszczenie do prowadzenia rozmów z osadzonymi, u których rozpoznano zwiększone ryzyko zachowań agresywnych wyposażać w: 1) zabezpieczenia techniczno-ochronne uniemożliwiające bezpośredni kontakt z osobą prowadzącą rozmowę; 2) stacjonarny system sygnalizacji napadu zamontowany w miejscu umożliwiającym łatwe użycie przez funkcjonariusza lub pracownika cywilnego Służby Więziennej, którego aktywowanie będzie sygnalizowane bezpośrednio na stanowisku służby dyżurnej oraz na najbliższym stanowisku ochronnym (sygnalizacja akustyczno-optyczna); 3) kamerę wandaloodporną kopułkową lub narożną obserwującą strefę wydzieloną dla osadzonego; 4) telefon z zaprogramowaną funkcją szybkiego wybierania realizujący bezpośrednie połączenie ze stanowiskiem służby dyżurnej i/lub najbliższym stanowiskiem ochronnym (wykorzystanie funkcji Hunt Group); sprzęt kwaterunkowy, przytwierdzony na stałe w strefie wydzielonej dla osadzonego”.

Zgodnie z postanowieniem §2 wytyczne weszły w życie 6 października 2022 r. W uzasadnieniu wprowadzonych zmian stwierdzono: „Zmiana obowiązujących wytycznych nr 1/19 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 17 czerwca 2019 r. w sprawie wymagań technicznych i ochronnych dla pawilonów zakwaterowania osadzonych w jednostkach organizacyjnych służby Więziennej ma na celu wprowadzenie dodatkowych standardów wzmacniających poziom bezpieczeństwa funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej podczas wykonywania obowiązków służbowych, w zakresie rozwiązań architektoniczno-kwatermistrzowskich oraz wsparcia elektronicznego”.

(akta kontroli str.169-172)

Minister Sprawiedliwości w rozporządzeniu w sprawie sposobów ochrony nie określił konkretnej jednostki organizacyjnej, która w zakładach karnych powinna być odpowiedzialna za zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonariuszom podczas wykonywania obowiązków służbowych. W § 3 ust. 1 rozporządzenia zawarto zapis, że ochronę jednostki organizacyjnej wykonują funkcjonariusze i pracownicy, realizując ustalony sposób ochrony, stosując przedsięwzięcia ochronne, czynności profilaktyczne oraz działania ochronne. W § 42 ust. 1 rozporządzenia zawarto dyspozycję, że za ustalenie prawidłowego sposobu ochrony oraz jego realizację w jednostce organizacyjnej odpowiada dyrektor¹⁵. Minister Sprawiedliwości w rozporządzeniu określił zasady postępowania i współpracy poszczególnych jednostek organizacyjnych w zakładach karnych (Służbie Więziennej), które powinny współpracować realizując zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa

¹⁵ W § 42 ust 3 rozporządzenia w sprawie sposobów Ochrony określono, że: "Do zadań dyrektora w zakresie Ochrony jednostki organizacyjnej należy w szczególności: 1. Zatwierdzanie instrukcji ochronnej oraz instrukcji stanowiskowych; 2. Zatwierdzanie rozkładu służby Działu Ochrony; 3. Organizowanie rozpoznania nastrojów i atmosfery wśród osadzonych oraz ich zamiarów godzących w porządek i bezpieczeństwo; 4. Zarządzanie przeprowadzania kontroli generalnych; 5. Określanie sposobu zabezpieczenia."

w jednostkach penitencjarnych. Regulamin organizacyjny ZK nie określa jednostki organizacyjnej odpowiedzialnej za zapewnienie funkcjonariuszom ZK opieki psychologicznej. W Zarządzeniu Nr 8/22 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 23 lutego 2022 r. w sprawie procedur postępowania po ekspozycji zawodowej na czynnik szkodliwy w Służbie Więziennej¹⁶ w rozdziale III pkt 3 określono, że: „Służbę medycyny pracy Służby Więziennej stanowią interdyscyplinarne zespoły, w skład których wchodzi: lekarz, psycholog i pielęgniarka – pełniący służbę/zatrudnieni w zakładach opieki zdrowotnej utworzonych przez właściwego dyrektora okręgowego Służby Więziennej oraz Zespole Służby Medycyny Pracy Centralnego Zarządu Służby więziennej – pełniący służbę lub zatrudnieni w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej, nadzorowanym przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej”. W punkcie 5 rozdziału III ww. procedury określono, że: „Interwencja służby medycyny pracy Służby Więziennej polega w szczególności na udzieleniu porady psychologicznej lub medycznej w związku ze zdarzeniem, które mogło stanowić źródło silnego stresu. Jeśli istnieje konieczność lekarz lub psycholog, o którym mowa w pkt 3, zobowiązany jest do wydania zaleceń dla kierownika jednostki organizacyjnej Służby Więziennej dotyczących pełnienia służby lub pracy przez funkcjonariusza lub pracownika podlegającego interwencji”.

W latach 2019-2022 funkcjonariusze ZK korzystali z pomocy psychologicznej po zdarzeniach mogących być źródłem dużego stresu, tj.:

- w 2019 r. było 15 interwencji psychologicznych, z tego: 12 dotyczyło skierowania z urzędu a 3 z inicjatywy własnej funkcjonariusza,
- w 2020 r. były 32 interwencje psychologiczne, z tego: 27 z urzędu a 5 z własnej inicjatywy funkcjonariusza,
- w 2021 r. było 21 interwencji psychologicznych, z tego: 15 z urzędu a 6 z własnej inicjatywy funkcjonariusza,
- w 2022 r. było 81 interwencji psychologicznych, z tego: 59 z urzędu, 8 na wniosek kierownika jednostki a 13 z inicjatywy własnej funkcjonariusza.

(akta kontroli str.173-180)

Dyrektor ZK posiadał wiedzę na temat zachowań ze strony osadzonych stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa funkcjonariuszy podczas wykonywania obowiązków służbowych. Zgodnie z dyspozycją zawartą w § 4 ust. 3 Zarządzenia nr 100/22 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie ustalenia organizacji służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej, w tym sposobu i trybu informowania o zdarzeniach, które wystąpiły w Służbie Więziennej oraz ustalenia sposobu i trybu przeprowadzania czynności sprawdzających dotyczących tych zdarzeń, oraz sposobu ich dokumentowania, każdy funkcjonariusz miał obowiązek niezwłocznego powiadomienia bezpośredniego przełożonego o zdarzeniu, którego był uczestnikiem lub świadkiem. Funkcjonariusz pełniący służbę dyżurną miał obowiązek informować określone w ww. zarządzeniu osoby, m.in. Dyrektora ZK o takim zdarzeniu. Podczas systematycznych odpraw penitencjarno-ochronnych¹⁷ omawiano aktualną sytuację w ZK, analizowano działania podejmowane w oparciu o ocenę funkcjonowania obszarów poszczególnych pionów służby, a w szczególności poruszano kwestie bezpieczeństwa i symptomy zagrożeń generowanych przez osadzonych. W przypadku zaistnienia sytuacji, gdy osadzony zachowywał się agresywnie, funkcjonariusz miał obowiązek informować o tym przełożonego. W takiej

¹⁶ Wcześniej w tym zakresie obowiązywały Wytoczne Nr 212010 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 13 sierpnia 2010 r. w sprawie ustalenia zasad organizacji i przeprowadzenia interwencji przez służbę medycyny pracy Służby Więziennej po wystąpieniu zdarzeń stanowiących źródło silnego stresu.

¹⁷ W 2019 r., 2020 r, 2021 r. i 2022 r. odbyło się po 12 odpraw penitencjarno-ochronnych.

sytuacji sporządzany był wniosek do Dyrektora ZK o ukaranie. Wnioski o wymierzenie kar dyscyplinarnych były rejestrowane w Centralnej Bazie Danych Osób Pozbawionych Wolności. W latach 2019 - 2021 w tej bazie danych nie zarejestrowano zdarzeń napaści na funkcjonariusza lub naruszenia jego nietykalności cielesnej, zaś w 2022 r. na terenie ZK odnotowano 2 takie przypadki. W dniu 27 stycznia 2022 r. podczas rozmowy z wychowawcą osadzony usiłował uderzyć funkcjonariusza w twarz. Wobec osadzonego zastosowano środki przymusu bezpośredniego w postaci technik obezwładniających oraz kajdanek. Powiadomiono Dyrektora ZK, kierownika Działu Ochrony, specjalistów Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Rzeszowie. Wobec osadzonego sporządzono wniosek o wymierzenie kary dyscyplinarnej. Funkcjonariuszy biorących udział w zdarzeniu zwolniono z dalszego pełnienia służby i skierowano do lekarzy medycyny pracy ZK. Następnie wszczęto procedurę zakwalifikowania osadzonego do kategorii osadzonych wymagających osadzenia w wyznaczonym oddziale dla niebezpiecznych.

W dniu 22 lutego 2022 r. podczas rozmowy w pokoju psychologa osadzony dokonał napaści na psychologa. W wyniku napaści i odniesionych obrażeń funkcjonariuszka zmarła na miejscu. Po tym wydarzeniu bezzwłocznie wezwano pomoc medyczną oraz kwalifikowaną pierwszą pomoc, funkcjonariuszy Grupy Interwencyjnej Służby Więziennej w Rzeszowie, Dyrektora ZK, Specjalistę Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Rzeszowie, funkcjonariuszy Policji, powiadomiono Sąd Rejonowy w Rzeszowie X Wydział Karny oraz Sąd Okręgowy w Rzeszowie Wydział Penitencjarny. W stosunku do osadzonego sporządzono wniosek o wymierzenie kary dyscyplinarnej. Funkcjonariuszy biorących udział w zdarzeniu objęto pomocą psychologiczną i skierowano do lekarzy medycyny pracy. Następnie wszczęto procedurę zakwalifikowania osadzonego w kategorii osadzonych wymagających osadzenia w wyznaczonym oddziale lub celi dla osadzonych niebezpiecznych. W latach 2019 - 2022 w ZK sporządzono 1583 wnioski o wymierzenie kary dyscyplinarnej wobec 835 osadzonych. Zastępca Kierownika Działu Penitencjarnego ZK por. [PF] stwierdził, że: *"Określenie liczby wniosków, które związane były z agresją werbalną wobec funkcjonariuszy Służby Więziennej jest trudne, ponieważ wymaga szczegółowego przeanalizowania treści każdego wniosku i interpretacji, czy np. stwierdzenie że osadzony zachowywał się w sposób arogancki wobec funkcjonariusza jest agresją werbalną w stronę przełożonego czy nie. (...). Najczęściej przyjmują one formę lekceważącego zachowania wobec przełożonych, odmowy wykonania polecenia, utrudniania swoim postępowaniem wykonywania obowiązków służbowych funkcjonariuszom"*.

W ZK sporządzano również wnioski o ukaranie związane z niewłaściwym zachowaniem wobec funkcjonariuszy Służby Więziennej. Najczęściej te zachowania przyjmowały formę odmowy wykonania polecenia, utrudniania swoim postępowaniem wykonywania obowiązków służbowych funkcjonariuszom, używania słów wulgarnych. W sytuacjach, gdy osadzony popełnił wykroczenie naruszające w poważnym stopniu obowiązującą w ZK dyscyplinę i porządek wymierzano mu karę dyscyplinarną w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej. Po analizie treści dokumentacji (według rejestru Centralnej Bazy Danych Osób Pozbawionych Wolności) kar dyscyplinarnych w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej wobec osób pozbawionych wolności przebywających w ZK w latach 2019-2022, określono liczbę kar, które związane były z agresją werbalną wobec funkcjonariuszy. I tak:

- w 2019 r. wymierzono 85 kar dyscyplinarnych w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej, w tym w 13 przypadkach kary były związane z agresją werbalną wobec funkcjonariuszy,
- w 2020 r. wymierzono 70 kar dyscyplinarnych w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej, w tym w 15 przypadkach kary były związane z agresją werbalną wobec funkcjonariuszy,
- w 2021 r. wymierzono 45 kar dyscyplinarnych w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej, w tym w 12 przypadkach kary były związane z agresją werbalną wobec funkcjonariuszy,
- w 2022 r. wymierzono 62 kary dyscyplinarne w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej, w tym w 20 przypadkach kary były związane z agresją werbalną wobec funkcjonariuszy.

Według danych na koniec roku w ZK przebywało: w 2019 r. - 1200 osadzonych, w 2020 r. - 1049 osadzonych, w 2021 r. - 1173 osadzonych, w 2022 r. - 1188 osadzonych.

W ramach działań profilaktycznych w ZK prowadzono czynności zmierzające do analizy poszczególnych osadzonych pod względem ich problemów osobowościowych. W latach 2019-2022 wykonywano badania osobopoznawcze (udokumentowane notatkami w Centralnej Bazie Danych Osób Pozbawionych Wolności) wobec osób pozbawionych wolności przebywających na terenie ZK, tj. odpowiednio w: 2019 r. wykonano 14 944 takich badań, w 2020 r. - 17359, w 2021 r. - 25188, w 2022 r. - 25109 badań.

W ZK dokonywano konsultacji psychologicznych osób pozbawionych wolności – w 2019 r. - 5397, w 2020 r. - 5714, w 2021 r. - 6602, w 2022 r. - 5269. Ponadto w ZK wykonywano badania psychologiczne osób pozbawionych wolności zakończone wydaniem opinii psychologicznej. W 2019 r. wykonano 324 takie badania i odpowiednio w 2020 r. - 210, w 2021 r. - 317, w 2022 r. - 372. Psycholodzy Działu Penitencjarnego ZK występowali z wnioskami o przesłanie specjalistycznych opinii (sądowo-psychiatryczne, sądowo-psychologiczne, sądowo-seksuologiczne) wobec osób pozbawionych wolności przebywających w ZK. W 2019 r. wysłano 75 takich wniosków i odpowiednio w 2020 r. - 74, w 2021 r. - 139, w 2022 r. - 127 wniosków. W ZK wykonywano badania psychologiczne osób pozbawionych wolności przebywających w ZK, zakończone wydaniem orzeczenia psychologiczno-penitencjarnego. W 2019 r. wykonano 81 takich badań i odpowiednio w 2020 r. - 54, w 2021 r. - 58, w 2022 r. - 69 badań. Na terenie ZK wykonywano konsultacje psychiatryczne osób pozbawionych wolności przebywających na terenie ZK, których w 2019 r. było 400 i odpowiednio w 2020 r. - 498, w 2021 r. - 641, w 2022 r. - 597. Osadzonych w ZK obejmowano programami z zakresu przeciwdziałania agresji i przemocy, którymi w 2019 r. objęto 229 osadzonych, w 2020 r. - 201, w 2021 r. - 234 a w 2022 r. - 109. Liczba wniosków o sporządzenie wywiadów środowiskowych wobec osób pozbawionych wolności przebywających na terenie ZK w 2019 r. wyniosła 372, w 2020 r. - 251, w 2021 r. - 651 a w 2022 r. - 724. Najczęstszymi powodami występowania o sporządzenie wywiadu środowiskowego na temat osób pozbawionych wolności było: przyjęcie osadzonego do jednostki penitencjarnej, uzyskanie informacji przed wydaniem przepustki, uzyskanie informacji o sposobie wykorzystania przepustki. Większość takich wywiadów środowiskowych była sporządzana przez zawodowych kuratorów sądów rejonowych właściwych terytorialnie w miejscu zamieszkania osadzonego. Kuratorzy rozpytywali osoby bliskie osadzonego, osoby ze środowiska lokalnego a także przedstawicieli Policji, administracji publicznej. W wywiadach ustalano w szczególności jaką opinię miał osadzony w środowisku lokalnym, czy stosował się do zasad współżycia

społecznego, nadużywał alkoholu, wykazywał tendencje do zachowań agresywnych, jaka była jego sytuacja rodzinna.

(akta kontroli str.181-190)

Dyrektor ZK określił zasady i sposób gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji pozyskanych w wyniku realizacji czynności profilaktycznych zmierzających do rozpoznania środowiska osadzonych oraz godzących w bezpieczeństwo funkcjonariuszy¹⁸. W § 43 ust. 1. zarządzenia Dyrektora ZK w sprawie zapewnienia ochrony, bezpieczeństwa i porządku określono, że zgodnie z zakresem obowiązków, funkcjonariuszem odpowiedzialnym za gromadzenie i przechowywanie informacji uzyskanych w wyniku wykonywanych w jednostce organizacyjnej czynności profilaktycznych jest zastępca kierownika Działu Ochrony. W § 43 ust. 2 cyt. zarządzenia Dyrektora ZK określono, że za gromadzenie i przechowywanie dokumentacji dotyczącej czynności profilaktycznych w oddziale penitencjarnym (kserokopie dokumentacji) odpowiedzialny jest inspektor Działu Ochrony, odpowiedzialny za dany oddział penitencjarny. W ZK za przekazywanie, gromadzenie i przechowywanie informacji uzyskanych w wyniku realizacji czynności profilaktycznych oraz sposobu realizacji czynności profilaktycznych zgodnie z zakresem czynności jest odpowiedzialny zastępca kierownika Działu Ochrony por. [PF].

(akta kontroli str.191-193)

W ZK ukończenie wszystkich prac związanych z wypełnieniem poleceń zawartych w piśmie BDG.070.40.2.2022 Zastępcy Dyrektora Generalnego Służby Więziennej gen. Andrzeja Leńczuka w sprawie zapewnienia bezpieczeństwa wszystkim funkcjonariuszom i pracownikom Służby więziennej, nastąpiło do końca stycznia 2023 r. W ramach zapewnienia funkcjonariuszom odpowiednich rozwiązań infrastrukturalnych oraz niezbędnego wyposażenia w sprzęt, które stanowią ważny element podniesienia bezpieczeństwa, w ZK dokonano wyceny rozbudowy systemu interkomowego. Koszt takiej inwestycji określono na 1 630 tys. zł. Na realizację tego projektu dla ZK nie przyznano środków finansowych. W ZK do 2022 r. zakupiono i wydano do użytkowania 24 szt. osobistych sygnalizatorów napadowych. W 2022 r. zakupiono dodatkowo osobiste sygnalizatory w ilości 49 szt. alarmów personalnych typ KK 7537 oraz 25 szt. typ mace brelok back. Na dzień 10 stycznia 2023 r. wyposażono łącznie 98 osób w ww. sygnalizatory napadowe.

W ZK w 2022 r. wykonano nową instalację sygnalizacji napadowej „SATEL INTEGRA” w oddziałach mieszkalnych: I-X, XV-XVIII, pralni, warsztacie, budynku wielousługowym, zastępując system napadowy stworzony przez funkcjonariuszy ZK. Zakupiono 15 szt. radiotelefonów motorola w 2022 r. oraz 8 szt. tego urządzenia w ramach pierwszego wyposażenia pawilonu G w 2021 r. W 2019 r. zamontowano system monitoringu w pomieszczeniach kuchni oraz pralni ZK. W latach 2021-2022 dokonano przebudowy i rozbudowy zabezpieczeń elektronicznych oraz modernizację pawilonu zakwaterowania osadzonych niebezpiecznych.

(akta kontroli str.194-209)

W celu ustalenia czy do wykonania poszczególnych zadań na zmianach dziennych i nocnych planowano taką liczbę osób (i czy faktycznie taka ilość funkcjonariuszy pełniła służbę), która pozwalała na zapewnienie właściwego stanu ich

¹⁸ Zarządzenie nr 109/2022/DO Dyrektora Zakładu Karnego w Rzeszowie z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie zapewnienia Ochrony , bezpieczeństwa i porządku w Zakładzie Karnym w Rzeszowie, dalej: zarządzenie Dyrektora ZK w sprawie zapewnienia Ochrony , bezpieczeństwa i porządku.

bezpieczeństwa, poddano analizie system planowania i ewidencji czasu pracy funkcjonariuszy ZK, dla losowo wybranych zmian w badanym okresie, tj. za lata 2019-2022. Analizą objęto:

- zmiany 1-4 Działu Ochrony od 10 do 20 lipca 2019 r. W dniu 10 lipca 2019 r. zmiana nr 4 - zgodnie z harmonogramem powinno być na służbie 23 funkcjonariuszy i tylu pełniło służbę na zmianie, tj.: dowódca zmiany, zastępca dowódcy zmiany, obserwator terenu jednostki, funkcjonariusz obsługujący urządzenia monitorujące w oddziale III, patrolowy, oddziałowi oddziałów I-XIV, 4 funkcjonariuszy rezerwy składu zmiany. Tak samo było w kolejnych dniach, tj. od 12 do 20 lipca 2019 r.,

- zmiany Działu Ochrony od 1 do 8 maja 2020 r. W dniu 1 maja 2020 r. na zmianie nr 4 zgodnie z harmonogramem powinno pełnić służbę 22 funkcjonariuszy i tylu pełniło służbę na zmianie, tj.: dowódca zmiany, zastępca dowódcy zmiany, obserwator terenu jednostki, oddziałowi w oddziałach mieszkalnych od 1 do 14, 4 funkcjonariuszy rezerwy składu zmiany. Harmonogram nie przewidywał stanowiska patrolowego. Tak samo było od 2 do 8 maja 2020 r.,

- zmiany od 1-4 Działu Ochrony od 1 do 3 sierpnia 2021 r. W dniu 1 sierpnia 2021 r. zgodnie z harmonogramem służby na zmianie powinno być 21 funkcjonariuszy i tylu pełniło służbę na zmianie, tj.: dowódca zmiany, zastępca dowódcy zmiany, obserwator terenu jednostki, funkcjonariusz obsługujący urządzenia monitorujące w oddziale III, oddziałowi oddziału I do X i od XII do XIV (oddział XI był w remoncie), 4 funkcjonariuszy rezerwy składu zmiany. Stwierdzono, że w harmonogramie służby nie przewidziano pomocników oddziałowych ponieważ 1 sierpnia 2021 r. to była niedziela a w niedzielę, weekendy i święta do służby nie byli i nie są wystawiani pomocnicy oddziałowego. W dniu 2 sierpnia 2021 r. (poniedziałek) zgodnie z harmonogramem na zmianie nr 2 służbę powinno pełnić 21 funkcjonariuszy wchodzących w skład zmiany i tylu pełniło służbę. W dniu 3 maja 2021 r. (wtorek) zgodnie z planem służbę na zmianie nr 1 powinno pełnić 21 funkcjonariuszy i tylu pełniło służbę,

- zmiany Działu Ochrony w dniach od 10 do 22 września 2022 r. Według harmonogramu służby 10 września 2022 r. na zmianie nr 2 powinno być 24 funkcjonariuszy (uruchomiono nowy pawilon G) i tylu pełniło służbę, tj.: dowódca zmiany, zastępca dowódcy zmiany, obserwator terenu jednostki, funkcjonariusz obsługujący urządzenia monitorujące w oddziale III, oddziałowi w oddziałach od I do X i od XII do XIII i od XV do XVI., 4 funkcjonariuszy rezerwy składu zmiany, funkcjonariusz pełniący służbę patrolową. W dniu 11 września 2022 r. było tak samo jak 10 września 2022 r., za wyjątkiem funkcjonariusza pełniącego służbę patrolową ponieważ nie był on przewidziany do służby w harmonogramie. W dniach 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20 września 2022 r. było tak samo jak 10 września 2022 r., łącznie z tym, że był przewidziany do służby funkcjonariusz patrolowy terenu jednostki.

(akta kontroli str.210-256)

W latach 2019- 2022 (do czasu tragicznego wydarzenia w lutym 2022 r., podczas którego osadzony na terenie jednostki zaatakował ze skutkiem śmiertelnym funkcjonariuszkę) funkcjonariusze pracujący w stałym kontakcie z osadzonymi w budynkach zakwaterowania osadzonych, tacy jak wychowawcy, psychologowie, terapeuci byli wyposażeni w bezprzewodowe przyciski antynapadowe sygnalizujące alarm lokalnie, tj. u oddziałowego. Nie były one zsynchronizowane w system, w którym aktywowanie bezprzewodowego przycisku antynapadowego byłoby sygnalizowane bezpośrednio na stanowisko służby dyżurnej oraz na najbliższym stanowisku ochronnym. Oddziałowi oraz funkcjonariusze Działu Ochrony byli wyposażeni w radiotelefony przenośne z funkcją sygnalizacji napadu. Pozostali

funkcjonariusze i pracownicy ZK wchodzący na oddziały mieszkalne nie byli wyposażeni w przyciski antynapadowe.

(akta kontroli str. 257-258)

Zgodnie z dyspozycją określoną w §6 ust. 7 Wytycznych Nr 4/2013: *"wszystkich pracowników i funkcjonariuszy przebywających w strefie A wyposaża się w przyciski napadowe z funkcją lokalizacji pomieszczenia w którym wywołano alarm. Alarm powinien być sygnalizowany na stanowisku dowodzenia oraz w dyżurce właściwego oddziałowego"*.

Zastępca kierownika Działu Penitencjarnego ZK por. [PF] wyjaśniając kwestie liczby funkcjonariuszy ZK, którzy w porze dziennej mogą mieć bezpośredni kontakt z osadzonymi na terenie ścisłym jednostki, stwierdził m.in. że: *"(...) wskazanie konkretnej liczby jest niemożliwe. Potencjalnie i hipotetycznie każdy funkcjonariusz i pracownik cywilny może mieć kontakt z osobami pozbawionymi wolności. Oczywiście nie każdy będzie miał samodzielny, bezpośredni kontakt z osobami pozbawionymi wolności, np. funkcjonariusz Działu Ewidencji, który dostarcza korespondencję osadzonym będzie zawsze w asyście funkcjonariusza lub funkcjonariuszy Działu Ochrony. Sposób, forma kontaktu jest uzależniona od rodzaju wykonywanych czynności wobec osób pozbawionych wolności, związanych z zakresem obowiązków dla danego stanowiska służbowego"*.

(akta kontroli str.259)

Na dzień 20 lutego 2023 r. ZK zatrudniał funkcjonariuszy w następujących działach: kierownictwo - 8 osób, ambulatorium z izbą chorych - 19 osób, dozór elektroniczny - 10 osób, ewidencja - 22 osoby, finanse - 13 osób, kadrowo-organizacyjny -14 osób, kwatermistrzowski - 40 osób, ochrony - 245 osób, ośrodek diagnostyczny – 2 osoby, penitencjarny - 51 osób, terapeutyczny dla uzależnionych - 8 osób, terapeutyczny dla zaburzonych - 12 osób. Ponadto w ZK na dzień 20 lutego 2023 r. zatrudnionych było 13 pracowników cywilnych.

(akta kontroli str.260)

Mjr Konrad Łożański Dyrektor ZK wyjaśnił, że: *"Systemy antynapadowe w okresie 2019 r. - 2022 r. funkcjonowały jako sygnalizacja uruchamiana w pomieszczeniach wyznaczonych do kontaktowania się osadzonych z personelem. W pawilonach F i G występowała funkcja lokalizacji. Funkcjonariusze Działu Ochrony dysponują co do zasady systemem łączności bezprzewodowej wyposażonym w funkcje sygnalizacji napadowej z możliwością lokalizacji na terenie jednostki. W pawilonach mieszkalnych A i B system włamania i napadu miał działanie lokalne, a dodatkowo funkcjonariuszy wyposażono w bezprzewodowe sygnalizatory antynapadowe wydane zgodnie z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa funkcjonariuszom personelu oddziałów mieszkalnych. Przeprowadzenie inwestycji budowy nowego systemu sygnalizacji włamania i napadu spełniającego wymogi zawarte w wytycznych Nr 4/2013 dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 10 czerwca 2013 r. w sprawie określenia standardów zabezpieczeń elektronicznych w jednostkach Służby Więziennej z funkcją lokalizacji na stanowisku dowodzenia było możliwe dopiero w 2022 roku po pozyskaniu środków finansowych, o które tutejsza jednostka wnioskowała"*.

(akta kontroli str.43-44)

Dział Ochrony ZK w badanym okresie posiadał: w 2019 r. - 263 etaty, w 2020 r. - 241 etatów, w 2021 r. - 245 etatów, w 2022 r.(do lutego¹⁹) - 242 etaty, a po lutym 2022 r. - 244 etaty. Średnia liczba funkcjonariuszy Działu Ochrony pełniących służbę

¹⁹ Wtedy miało miejsce tragiczne wydarzenie, gdy na terenie ZK podczas wykonywania obowiązków służbowych funkcjonariuszka (psycholog) została zamordowana przez osadzonego.

w bezpośrednim kontakcie z osobami pozbawionymi wolności wynosiła: 79 w 2019 r., 61 w 2020 r., 73 w 2021 r., w 2022 r. - 78 do lutego i 79 po lutym. Średnia liczba funkcjonariuszy Działu Ochrony pełniących służbę w bezpośrednim kontakcie z osobami pozbawionymi wolności, wyposażonych w środki przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek i ręcznych miotaczy substancji obojętniających, wynosiła: 49 w 2019 r., 41 w 2020 r., 46 w 2021 r., w 2022 r. - 48 do lutego i 79 po lutym.

(akta kontroli str.261)

Por. [PF] kierownik Działu Ochrony ZK wyjaśnił, że: *"(...) statystyki w zakresie ewidencjonowania ilości funkcjonariuszy wyposażonych w środki przymusu bezpośredniego nie były i nie są prowadzone, efektem czego nie można wskazać szczegółowego zestawienia powyższego elementu służby ochronnej. W latach poprzedzających zdarzenie z lutego 2022 r. w środki przymusu bezpośredniego wyposażani byli funkcjonariusze na newralgicznych stanowiskach ochronnych, tj. przy wejściach do jednostki (bramy wjazdowe, administracyjne czy interesantów ubiegających się o udzielenie widzenia), doprowadzający osadzonych na terenie jednostki, na place spacerowe, kadra dowódcza, funkcjonariusze realizujący zadania konwojowe oraz oddziałowi zmianowi pełniący służbę w oddziałach mieszkalnych w szczególności dla osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu, funkcjonariusze GISW, dozorujący osadzonych w zatrudnieniu wewnętrznym oraz stanowiska wystawiane doraźnie w razie zaistnienia takiej potrzeby. Zgodnie z poleceniami Centralnego Zarządu Służby Więziennej po zdarzeniu z lutego 2022 r. dokonano zakupu, celem wyposażenia wszystkich funkcjonariuszy Działu Ochrony pełniących służbę w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi w środki przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek zakładanych na ręce oraz ręcznych miotaczy substancji obojętniających."*

(akta kontroli str.262-263)

Na terenie ZK przejścia do strefy A (budynki zakwaterowania osadzonych) w pawilonach A i B otwierane są przez funkcjonariuszy pełniących służbę przy użyciu kluczy. Brak jest mechanizmu otwierania elektronicznego przejść po wcześniejszej weryfikacji przez system telewizji dozorowej. W pawilonach F i G przejścia są otwierane elektronicznie po wcześniejszej weryfikacji przez system telewizji dozorowej. Wejścia, wyjścia do strefy A w ZK były wyposażone w system służowania (blokada wykluczająca). Nie wszystkie pawilony przy blokadach wykluczających zostały wyposażone w system podwójnej autoryzacji. W pawilonach A, B wejścia i wyjścia są otwierane przez funkcjonariusza, który ma stanowisko bezpośrednio przy przejściu i osobiście widzi wszystkie osoby. W pawilonie N dla osadzonych niebezpiecznych funkcjonuje system podwójnej weryfikacji na wejściu i wyjściu do budynku. W pozostałych pawilonach F, G kontrola odbywa się przy pomocy wizualnej weryfikacji osób.

W latach 2019-2022²⁰ na terenie ZK funkcjonował system sygnalizacji napadu, który działał lokalnie, bez powiadamiania na stanowisko dowodzenia, bez funkcji lokalizacji pomieszczenia, w którym aktywowano alarm.

(akta kontroli str.264-265)

²⁰ Do czasu tragicznego wydarzenia z 22 lutego 2022 r., które spowodowało zmiany infrastrukturalne i proceduralne w zakresie bezpieczeństwa.

W 2022 r. w ZK zintegrowano istniejące systemy domofonowo-interkomowe „commend” w jeden system. W wyremontowanym pawilonie N (dla osadzonych niebezpiecznych) dokonano wymiany wszystkich systemów elektronicznych. W tym obiekcie wprowadzono system kontroli dostępu oraz instalację sygnalizacji napadowej SATEL INTEGRA 64 PLUS. Do 2022 r. brak było zainstalowanego w tym obiekcie systemu napadowego. W pawilonie N centralę alarmową RP296 zastąpiono centralą model GE800. System przeciwpożarowy CSP FC320A zastąpiono systemem POLON 4900. System domofonowo - przyzywowy URMED DIGIVOICE zastąpiono systemem „COMMEND”, system kamer i monitoringu z analogowego marki SAMSUNG, GRUNDIG wymieniono na system cyfrowy: kamera zewnętrzna Bullettyp BL2002M1-EI, kamery wewnętrzne kopułowe FD2002M1-EI, serwer zapisu VDG typ NVH-2608XR, stacje operatorskie VDG typ NVH 1101.

W ZK istnieją 54 pomieszczenia, w których swoje obowiązki służbowe wykonują wychowawcy, psychologowie i terapeuci. Aby wykonać polecenia Dyrektora Generalnego z 2022 r.²¹, dotyczące dostosowania do wymogów w kwestii umiejscowienia pomieszczeń wychowawców, psychologów, terapeutów obok dyżurki oddziałowego w odniesieniu do ogólnej liczby takich pomieszczeń podjęto następujące działania:

1. dokonano relokacji od Działu Diagnostycznego (oddział VIII). Sześć pomieszczeń pracy terapeutów i psychologów od Działu Diagnostycznego przeniesiono do pomieszczeń w bezpośrednie sąsiedztwo dyżurki oddziałowego. Stworzono biuro kierownika, pomieszczenie do prowadzenia rozmów i diagnozowania wyposażone w kratę, monitoring i instalację przyzywową oraz duże pomieszczenie biurowe dla 4 funkcjonariuszy.

2. Komisyjna analiza układu architektonicznego oddziałów XII-XIV wykazała brak możliwości zmiany lokalizacji pomieszczeń psychologa. Komisja zdecydowała o wydzieleniu z części pomieszczeń bibliotecznych stanowisk do rozmów z psychologiem przez zakratowany otwór w ścianie z sąsiadującym pomieszczeniem psychologa. Przed 2022 r. wszystkie pomieszczenia pracy wychowawców, psychologów i terapeutów wyposażone były w system sygnalizacji napadu. Do 2022 r. w ZK pomieszczenia wychowawców, terapeutów, psychologów nie były wyposażone w bezprzewodowy lub przewodowy system sygnalizacji napadu, oparty co najmniej na dwóch przyciskach antynapadowych (zamontowanych - na każde stanowisko pracy - przy blacie biurka oraz na podłodze lub innym miejscu umożliwiającym łatwe użycie przez funkcjonariusza).

Do 2022 r. w ZK w pomieszczeniach wychowawców, psychologów, terapeutów: nie wyznaczono strefy funkcjonariusza i osadzonego, które by było odpowiednio rozdzielone poprzez oznakowanie w formie żółtej linii umieszczonej na podłodze lub poprzez wykonanie odpowiedniej zabudowy; nie ustawiono mebli, w miarę możliwości w sposób umożliwiający pracę w pozycji zwróconej twarzą w kierunku drzwi wejściowych przy jednoczesnym zachowaniu zasad ergonomii; nie zminimalizowano, w wyznaczonej strefie osadzonego, ilości sprzętu kwaterunkowego umożliwiającego zabarykadowanie wejścia do pomieszczenia, nie zlokalizowano poza strefą osadzonego wyposażenia ruchomego (np. wieszak na ubrania, półki, drukarki i inne); nie wyposażono drzwi wejściowych do pomieszczeń (wychowawców, psychologów, terapeutów) w zamek z wkładką jednostronną z możliwością zamykania jedynie od zewnątrz (bez montowania systemów umożliwiających zamknięcie pomieszczenia od wewnątrz); nie wyposażono drzwi wejściowych do pomieszczeń wychowawców, psychologów i terapeutów w przeszklenie z szybą bezpieczną klasy P2 lub innym materiałem przezroczystym (pleksiglas grubość min. 6 mm) niezniesztalającym

²¹ Określone w piśmie BDG.070.40.2.2022.KS

widoku o wymiarach 200x500 mm, umożliwiające wgląd do pomieszczenia bez otwierania drzwi.

(akta kontroli str.266-270)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Niewyposażenie wszystkich funkcjonariuszy i pracowników ZK wchodzących na oddziały mieszkalne (strefa A) w przyciski antynapadowe, wbrew postanowieniom §6 ust. 7 Wytycznych nr 4/2013. Szczegółowy opis ustalonego stanu faktycznego zawarto na str. 13-16 wystąpienia pokontrolnego.

2. Nieprzeszkolenie wszystkich funkcjonariuszy i pracowników ZK w zakresie zagadnień bezpieczeństwa i samoobrony, wbrew poleceniom Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Szczegółowy opis ustalonego stanu faktycznego zawarto na str. 5-6 wystąpienia pokontrolnego.

OCENA CZĄSTKOWA

Zakład Karny nie zapewnił zatrudnionym funkcjonariuszom SW należytego bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych.

W latach 2019-2022 dyrektorzy ZK bezskutecznie wnioskowali do Centralnego Zarządu Służby Więziennej o przyznanie na ten cel środków finansowych, łącznie na kwotę 6 780 tys. zł. Związane to było z potrzebami dotyczącymi poprawy funkcjonowania ZK w zakresie infrastruktury, sprzętu oraz systemów zabezpieczenia elektronicznego. Dopiero po tragicznym wydarzeniu w lutym 2022 r., wskutek odgórnych decyzji, w celu poprawy bezpieczeństwa podjęto zakupy niezbędnego sprzętu, prace infrastrukturalne oraz inwestycje. M.in. zakupiono kilkadziesiąt bezprzewodowych sygnalizatorów antynapadowych oraz zmodernizowano część systemu zabezpieczeń elektronicznych, tj. część sygnalizacji włamania i napadu.

NIK ocenia, że do lutego 2022 r. Dyrektor ZK nie posiadał skutecznych instrumentów prawnych aby w możliwie najwyższym stopniu zapewnić bezpieczeństwo funkcjonariuszom na służbie. Obowiązujące od 2019 r. Wytyczne Nr 1/2019 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej²² w sprawie wymagań technicznych i ochronnych dla pawilonów zakwaterowania osadzonych w jednostkach Służby Więziennej nie określały rozwiązań organizacyjno-architektonicznych oraz wsparcia elektronicznego, dających dyrektorom jednostek penitencjarnych możliwość skutecznego zapewnienia bezpieczeństwa funkcjonariuszom podczas wykonywania obowiązków służbowych. W tym stanie organizacyjno-prawnym funkcjonariusze mogli przyjmować osadzonych z zaburzeniami emocjonalnymi i skłonnościami do agresji w swoich pomieszczeniach biurowych, w których nie było krat ani stref oddzielających funkcjonariusza od osadzonego. Dyrektor ZK dopiero po tragicznym wypadku w lutym 2022 r. został wyposażony w narzędzia prawne oraz rozwiązania organizacyjne dające możliwość skutecznego zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas służby. W dniu 28 kwietnia 2022 r. Dyrektor Generalny Służby Więziennej wydał polecenia²³ mające na celu wprowadzenie nowych rozwiązań architektonicznych i wsparcia elektronicznego, aby zapewnić wszystkim funkcjonariuszom i pracownikom więziennictwa możliwie najwyższy poziom bezpieczeństwa. Między innymi zalecono, aby wychowawcy, terapeuci i psychologowie odbywali spotkania z osadzonymi, którzy mogą zagrażać ich bezpieczeństwu w pomieszczeniach oddzielających kratą funkcjonariusza i osadzonego. Wiązało się to z podjęciem prac dotyczących zmian w

²² Wytyczne z dnia 17 czerwca 2019 r.

²³ Zawarte w piśmie BDG.070.40.2.2022.KS w sprawie zapewnienia wszystkim funkcjonariuszom i pracownikom więziennictwa możliwie najwyższego poziomu bezpieczeństwa w związku z planowanym wprowadzeniem nowych rozwiązań architektonicznych i wsparcia elektronicznego.

infrastrukturze ZK. Ponadto m.in. zalecono aby wszystkich funkcjonariuszy i pracowników mających bezpośredni kontakt z osobami pozbawionymi wolności wyposażać w indywidualne sygnalizatory antynapadowe i alarmowe. Wcześniej nieliczni funkcjonariusze byli wyposażeni w tego typu sygnalizatory.

Kadrowe potrzeby ZK nie zostały zaspokojone. Do czasu zakończenia niniejszej kontroli ZK nie otrzymał odpowiedzi na wniosek z dnia 26 lutego 2021 r. skierowany do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej o przyznanie 52 etatów.

OBSZAR

2. Prawidłowość realizacji przez Zakład Karny zadań dotyczących zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych.

Opis stanu faktycznego

Obowiązujące w ZK procedury bezpieczeństwa²⁴ nie zawierały takich elementów jak:

- a) rodzaj, skala oraz przewidywany obszar, na którym może wystąpić szczególne zagrożenia bezpieczeństwa funkcjonariuszy;

- b) warianty postępowania w zależności od przewidywanej sytuacji krytycznej;

- c) możliwe działania w celu ograniczenia skali zjawiska;

- d) sposób postępowania we współpracy między poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi ZK oraz instytucjami zewnętrznymi;

- e) rekomendacje dla funkcjonariuszy związane ze zwróceniem uwagi na szczególne obszary ryzyka w zakresie ich bezpieczeństwa podczas służby.

Jak wyjaśnił ppor. [PF], zastępca Kierownika Działu Ochrony ZK, obowiązujące w latach 2019-2022 instrukcje ochronne nie zawierały ww. elementów ponieważ powstały w oparciu o obowiązujące w latach 2019-2022 rozporządzenie w sprawie sposobów ochrony, które nie precyzowało szczegółowo zagadnień mających znaleźć się w instrukcji ochronnej. Dodał, iż: *"...w dniu 9 stycznia 2023 roku weszło w życie Zarządzenie nr 2/23 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, sposobów ochrony i konwojowania skazanych oraz tymczasowo aresztowanych i zadań ochronnych funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej oraz pracowników przywieziennych zakładów pracy, które zastąpiło ww. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości, oraz nałożyło na jednostki organizacyjne obowiązek opracowania bardziej szczegółowych instrukcji ochronnych"*.

W ZK nie przeprowadzano rozpoznania w celu ustalenia odpowiedniego sposobu ochrony, które określałoby:

- a) potrzeby w zakresie wyposażenia jednostki w zabezpieczenia techniczno-ochronne;

- b) liczbę i rodzaj stanowisk;

- c) rozmieszczenie stanowisk oraz pomieszczeń ochronnych zapewniających bezpieczne funkcjonowanie jednostki;

- d) liczbę etatów w Dziale Ochrony;

- e) uzbrojenie i środki ochrony dla funkcjonariuszy;

- f) stan etatowy psów służbowych i specjalnych;

²⁴ W latach 2019-2022 w zakresie bezpieczeństwa obowiązywały następujące dokumenty określające procedury bezpieczeństwa: zatwierdzone przez Zastępcę Dyrektora ZK w dniu 24 listopada 2022 r. Procedury działań ochronnych i alarmowania w Zakładzie Karnym w Rzeszowie, zatwierdzona z upoważnienia Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Rzeszowie przez specjalistę Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w dniu 16 stycznia 2015 r. Instrukcja ochronna Zakładu Karnego w Rzeszowie.

g) sposób zabezpieczenia pod względem przeciwpożarowym²⁵.

Zgodnie z wymogiem określonym w §11 rozporządzenia w sprawie sposobu ochrony w celu ustalenia odpowiedniego sposobu ochrony przeprowadza się rozpoznanie. Zgodnie z dyspozycją określoną w §12 ust. 4 ww. rozporządzenia z przeprowadzonego rozpoznania sporządza się protokół zatwierdzany zgodnie z właściwością przez osoby, o których mowa w ust.1.

Ppor. [PF] zastępca kierownika Działu Ochrony stwierdził m.in., że: "(...) ustalony w Zakładzie Karnym w Rzeszowie sposób ochrony w kontrolowanym okresie, tj. od 2019 do 2022 roku, w zakresie wyposażenia jednostki penitencjarnej w zabezpieczenia techniczno-ochronne, liczbę i rodzaj stanowisk, liczbę etatów w dziale ochrony, uzbrojenie i środki ochrony dla funkcjonariuszy, stan etatowy psów służbowych oraz sposób zabezpieczenia jednostki pod względem zagrożenia pożarowego wynikał z obowiązujących w tym zakresie przepisów, tj. „Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej”. Powyższe „Rozporządzenie” wskazywało przeprowadzenie rozpoznania jednostki organizacyjnej oraz innych miejsc przebywania osadzonych, w przypadku, między innymi tworzenia nowej jednostki organizacyjnej a Zakład Karny w Rzeszowie powstał w 1980 r. w związku z tym administracja Zakładu Karnego w Rzeszowie nie posiada ww. protokołu rozpoznania. Nadmienić należy, że „Instrukcja ochronna Zakładu Karnego w Rzeszowie” powstała na podstawie obowiązującego przed 2016 rokiem „planu ochrony” (zastąpiła go)”.

(akta kontroli str.271)

Mjr Konrad Łożański, Dyrektor ZK wyjaśnił m.in., że: „Zgodnie z zapisem literalnym ww. Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości rozpoznanie inicjują odpowiednio Dyrektor Generalny, Dyrektor Okręgowy lub Dyrektor Zakładu Karnego co określa §12.1 przedmiotowego rozporządzenia. Powstanie budynku pawilonów mieszkalnych na terenie tutejszej jednostki implikowało zasadność przeprowadzenia przedmiotowego rozpoznania z poziomu zarządzenia Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Rzeszowie, co w wspomnianym przypadku zostało zrealizowane. W oparciu o powyższą instrukcję ochronną w sposób adekwatny poddano modyfikacji, uwzględniając przejmowany pawilon mieszkalny. Działanie to nie generowało potrzeby opracowania instrukcji ochronnej dla ogółu jednostki penitencjarnej z uwagi braku ingerencji powstałego budynku w system pozostałych zabezpieczeń techniczno-ochronnych funkcjonujących na terenie jednostki”.

(akta kontroli str. 43-44)

Obowiązująca w ZK instrukcja ochronna pod nazwą *Procedury Działań Ochronnych i Alarmowania w Zakładzie Karnym w Rzeszowie* składała się z: a) zestawienia stanowisk, b) procedur działań ochronnych i alarmowania, c) planu sytuacyjnego. Dokument ten w swej treści w stopniu wysoce ogólnym (bez określenia w sposób szczegółowy ujętych zagadnień) opisywał zawarte pod poszczególnymi hasłami kwestie²⁶. Dokument ten w opisie procedur podejmowania działań ochronnych

²⁵ Wymóg ten wynika z § 12 ust. 5 rozporządzenia w sprawie sposobu ochrony .

²⁶ Nie zawierał m.in. takich elementów jak: a) rodzaj, skala oraz przewidywany obszar, na którym może wystąpić szczególne zagrożenie bezpieczeństwa funkcjonariuszy; b) warianty postępowania w zależności od przewidywanej sytuacji krytycznej; c) możliwe działania w celu ograniczenia skali zjawiska; d) postępowanie w relacjach współpracy między poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi ZK oraz instytucjami zewnętrznymi; e) rekomendacje dla funkcjonariuszy związane ze zwróceniem uwagi na szczególne obszary ryzyka w zakresie ich bezpieczeństwa podczas służby.

i alarmowania określał wszystkie elementy wymienione w §14 rozporządzenia w sprawie sposobów ochrony.

W latach 2019-2022 w ramach doskonalenia sprawności funkcjonariuszy i pracowników ZK w działaniach ochronnych przeprowadzono jeden raz w dniu 28 listopada 2022 r. ćwiczenia przy udziale straży pożarnej i Policji. Z przeprowadzonych ćwiczeń sporządzono sprawozdanie.

(akta kontroli str. 272)

Zgodnie z wymogiem określonym w §38 ust. 1 rozporządzenia w sprawie sposobów ochrony sprawność funkcjonariuszy i pracowników zakładu w działaniach ochronnych doskonalili się co najmniej raz w roku, w trakcie ćwiczeń przy udziale straży pożarnej i Policji, przeprowadzonych na podstawie konspektu sporządzanego przez kierownika Działu Ochrony i zatwierdzanego przez dyrektora.

Mjr Konrad Łożański Dyrektor ZK wyjaśnił m.in., że: „W odniesieniu do przeprowadzenia w latach 2019-2022 ćwiczeń udoskonalających sprawność funkcjonariuszy i pracowników wynikających z § 38 ust. 1 cytowanego już rozporządzenia podlegały one tożsamym ograniczeniom pandemicznym. (...). Z uwagi na powyższe okoliczności, wydane polecenia oraz stopień ryzyka zakażenia i masowej infekcji jednostką chorobową SARS-CoV-2 odstąpiono od realizacji ćwiczeń do czasu ustania przesłanek wynikających z obowiązującego stanu epidemii”.

(akta kontroli str. 43-44)

W latach 2019-2022 Dyrektor ZK dwukrotnie zarządził przeprowadzenie kontroli generalnej, tj. w dniach 12 czerwca 2019 r. oraz od 29 listopada do 1 grudnia 2022 r. Zgodnie z wymogiem określonym w §72 ust. 1 rozporządzenia w sprawie sposobów ochrony kontrola generalna polega w szczególności na przeprowadzeniu w jednym czasie kontroli: 1. osobistej wszystkich osadzonych; 2. cel mieszkalnych; 3. pomieszczeń, w których osadzeni przebywają stale lub czasowo.

(akta kontroli str. 272)

Mjr Konrad Łożański Dyrektor ZK wyjaśnił m. in., że: „(...) Ograniczenia w inicjowaniu przez dyrektora zakładu karnego ww. zarządzenia, spowodowane były respektowaniem poleceń wydanych przez organy nadrzędne, tj. Generalny Zarząd Służby Więziennej, co do skutku obligatoryjnie wstrzymujące podejmowanie szeregu działań realizowanych w jednostkach, w związku z rozporządzeniem ministra zdrowia wprowadzającym stan epidemiczny obowiązujący na terenie kraju. Zagrożenie destabilizacją funkcjonowania jednostki wskutek absencji chorobowej spowodowanej infekcjami wirusem SARS –CoV-2 oraz następstwem jakim było realne zagrożenie dla zdrowia lub życia funkcjonariuszy, pracowników jak również populacji osadzonych wymusiło potrzebę podejmowania adekwatnych radykalnych działań bądź odstąpienia od nich ograniczając do minimum eskalację zachorowań na COVID-19 (...).”

(akta kontroli str.43-44)

W latach 2019 -2022 podstawą prawną ustalania liczby funkcjonariuszy pełniących służbę w jednostkach penitencjarnych oraz w składzie zmiany, było rozporządzenie *w sprawie sposobów ochrony* . Powyższe rozporządzenie wskazywało kierownika Działu Ochrony jako odpowiedzialnego za opracowanie instrukcji ochronnej, której jednym z elementów było zestawienie stanowisk. Zgodnie z powyższym rozporządzeniem Dyrektor ZK zatwierdzał przedstawioną przez kierownika Działu Ochrony instrukcję (wraz z zestawieniem stanowisk). Cyt. rozporządzenie określało minimalną liczbę funkcjonariuszy wchodzących w skład zmiany w poszczególnych rodzajach jednostek penitencjarnych²⁷.

Stosowane w ZK sposoby ochrony nie uwzględniały zróżnicowania, które uzyskano w szczególności poprzez zakres, ilość stosowanych przedsięwzięć ochronnych a także rodzaj i liczbę stanowisk. Według przyjętych w ZK norm w zestawieniu stanowisk (będącym integralną częścią instrukcji ochrony) na każdym z oddziałów, gdzie przebywali osadzeni niezależnie od ilości osadzonych była przyporządkowana taka sama liczba funkcjonariuszy Działu Ochrony. Na każdym oddziale w porze dziennej pełnił służbę oddziałowy oraz jego pomocnik. W godzinach popołudniowych, porach nocnych oraz w dni wolne służbę pełnił tylko jeden funkcjonariusz (oddziałowy). Na poszczególnych oddziałach ZK było duże zróżnicowanie co do liczby zakwaterowanych osadzonych. Przykładowo według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r. liczba osadzonych na oddziałach wynosiła: X - 35, VI - 73, II - 78, VII - 112, IV - 110, III - 107 osadzonych. Rodzaj i liczba stanowisk funkcjonariuszy Działu Ochrony pełniących służbę jest przyporządkowana do każdego oddziału w sposób jednakowy bez zróżnicowania adekwatnie do liczby osadzonych przebywających na danym oddziale.

Zgodnie z dyspozycją określoną w § 4 rozporządzenia *w sprawie sposobów ochrony*, sposoby ochrony jednostek organizacyjnych różnicuje się w zależności od typu zakładu. Zróżnicowanie uzyskuje się w szczególności poprzez zakres, ilość i rodzaj stosowanych przedsięwzięć ochronnych, a także rodzaj i liczbę stanowisk.

(akta kontroli str. 273)

W odpowiedzi na pytanie o przyczyny braku zróżnicowania w ZK sposobów ochrony ppor. [PF] Zastępca Kierownika Działu Ochrony ZK wyjaśnił m. in., że: *"(...) w przepisach obowiązujących w Służbie Więziennej w kontrolowanym okresie, tj. od 2019 do 2022 roku nie sprecyzowano ilości osadzonych przypadających na jednego oddziałowego pełniącego służbę na oddziale mieszkalnym. (...) Odnosząc się do kwestii stosowanego w Zakładzie Karnym w Rzeszowie sposobu ochrony informuję, że zarówno zakres, ilość stosowanych przedsięwzięć ochronnych oraz rodzaj i liczba stanowisk były zgodne z obowiązującymi w kontrolowanym okresie czasu przepisami"*.

(akta kontroli str.274)

Zastępca kierownika Działu Ochrony ZK ppor. [PF] w wyjaśnił m.in., że: *„W odpowiedzi na pytanie, jaki wpływ na bezpieczeństwo funkcjonariuszy Zakładu Karnego w Rzeszowie podczas wykonywania obowiązków służbowych miałby fakt, że w dziale ochrony lub bezpośrednim kontakcie z osadzonymi służbę pełniłoby np. dwukrotnie więcej funkcjonariuszy²⁸ niż w normalnym toku służby (zgodnym*

²⁷ Ponadto ilość i strukturę personelu pełniącego służbę w oddziałach penitencjarnych określało Zarządzenie nr 23/18 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 18 kwietnia 2018 r. w sprawie tworzenia i organizacji oddziałów penitencjarnych w Zakładach Karanych i Aresztach Śledczych. Zarządzenie to stanowi, że w zakładzie karnym typu zamkniętego na oddziale musi przypadać nie więcej niż 150 osadzonych na jednego funkcjonariusza.

²⁸ A nie jeden funkcjonariusz Działu Ochrony jak to ma miejsce w porze popołudniowej, nocą oraz w dni wolne.

z zestawieniem stanowisk do instrukcji ochronnej Zakładu Karnego w Rzeszowie oraz przepisami regulującymi sposób pełnienia służby w jednostkach penitencjarnych) informuję, że w mojej ocenie znacząco zwiększyłoby to poziom bezpieczeństwa funkcjonariuszy wykonujących obowiązki służbowe. Dysponując taką ilością funkcjonariuszy pełniących służbę w bezpośrednim kontakcie z osobami pozbawionymi wolności można by „pozwolić sobie” na wzmocnienie dotychczas istniejących stanowisk w najbardziej newralgicznych odcinkach służby ochronnej, np. służbę w oddziałach mieszkalnych mogłoby pełnić całodobowo 2 funkcjonariuszy Działu Ochrony, czynności w postaci doprowadzania osadzonych na terenie jednostki organizacyjnej mogłyby odbywać się przy udziale większej ilości funkcjonariuszy (grupę dziesięciu osadzonych mogło by doprowadzać trzech a nie jeden funkcjonariusz Działu Ochrony co zdecydowanie wpłynęło by na ich bezpieczeństwo.”
(akta kontroli str.275)

Badając prawidłowość realizacji zadań określonych w rozporządzeniu w sprawie sposobu ochrony poddano analizie dokumentację źródłową, tj.: elektroniczny system ewidencji czasu pracy funkcjonariuszy, książki przebiegu służby²⁹, elektroniczną Centralną Bazę Danych Osób Pozbawionych Wolności oraz notatki służbowe. Realizowanie przez kierownika Działu Ochrony ZK zadań nadzorczych dotyczących sposobu ochrony było dokumentowane w książce przebiegu służby. Użycie środków przymusu bezpośredniego było dokumentowane w Centralnej Bazie Danych Osób Pozbawionych Wolności i notatkach służbowych. Realizacja zadań dowódcy zmiany była dokumentowana w dokumencie papierowym, tj. książce przebiegu służby. Realizacja zadań przez oddziałowego nie była dokumentowana ani w systemach elektronicznych ani w dokumentacji papierowej. Wyjątkiem był ruch osadzonych na terenie jednostki. Wtedy oddziałowy miał obowiązek wpisania w oddziałowej książce ruchu fakt każdorazowego opuszczenia oddziału mieszkalnego dla osadzonych. Poszczególne czynności służbowe oddziałowego nie były dokumentowane. Pomimo tego faktu, realizacja obowiązków oddziałowego w ZK podlegała stałej kontroli dowódcy zmiany oraz jego przełożonych, tj. inspektora Działu Ochrony i kierownictwa Działu Ochrony, co było dokumentowane w książce przebiegu służby. Również realizacja zadań przez funkcjonariusza dozorującego osadzonego nie była dokumentowana w dokumentacji elektronicznej lub papierowej. Ruch osadzonych był ewidencjonowany jedynie w oddziałowej książce ruchu. Realizacja zadań przez funkcjonariusza dozorującego osadzonych (podobnie jak oddziałowego) podlegała kontroli przełożonych, co było dokumentowane w książce przebiegu służby. Zmiany miejsca pełnienia służby funkcjonariusza na stanowisku uzbrojonym (po nieprzerwanym pełnieniu służby przez 4 godziny) oraz na stanowisku monitorowego (po nieprzerwanym pełnieniu służby przez 2 godziny) dokumentowano w książce przebiegu służby. Otwarcie celi mieszkalnej w porze nocnej dokumentowano w książce przebiegu służby. Fakt ubezpieczania przez innego funkcjonariusza podczas otwarcia drzwi celi mieszkalnej w porze nocnej nie był dokumentowany. Czynność ta była nadzorowana przez dowódcę zmiany bezpośrednio lub za pomocą systemu telewizji przemysłowej (monitoringu).

Na podstawie analizy ww. dokumentacji źródłowej ZK (za okres od 23 listopada do 17 grudnia 2020 r., od 8 stycznia do 1 lutego 2021 r., od 2 do 26 listopada 2022 r., od 15 maja do 8 czerwca 2022 r.) nie stwierdzono naruszenia przepisów rozporządzenia w sprawie sposobów ochrony odnośnie realizacji zadań przez poszczególnych funkcjonariuszy. Ustalono m.in., że w dniu 24 listopada 2021 r. Zastępca Dyrektora

²⁹ Książki przebiegu służby za okres od 23 listopada do 17 grudnia 2020 r., od 8 stycznia do 1 lutego 2021 r., od 2 do 26 listopada 2022 r., od 15 maja do 8 czerwca 2022 r.

ZK płk Waldemar Ciszek przeprowadził inspekcję jednostki w porze nocnej i stwierdził na stanowisku S 33 (obserwator terenu jednostki) wadliwe działanie monitoringu. Ustalił, że obraz pokazujący teren ścisły jednostki jest niewyraźny i polecił sprawdzić działanie monitora i usunąć usterkę. W dniu 29 stycznia 2021 r. Zastępca Kierownika Działu Ochrony chorąży [PF] podczas kontroli stanowiska bramowego bramy nr 1 w porze nocnej o godz. 5.30 stwierdził, że funkcjonariusz w sposób nierzetelny dokonał kontroli osadzonych przy użyciu bramki do wykrywania metali. W dniu 9 listopada 2022 r. Zastępca Kierownika Działu Ochrony ZK ppor. [PF] uczestniczył w odprawie składu zmiany i sprawdził znajomość przez funkcjonariuszy zasad użycia i wykorzystania prewencyjnie środków przymusu bezpośredniego. Stwierdził, że 4 funkcjonariuszy wykazało się mierną znajomością przepisów oraz polecił zgłosić się do 14 listopada i wykazać się właściwą znajomością przepisów.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej wydał w dniu 10 czerwca 2013 r. Wytyczne Nr 4/2013 w sprawie określenia standardów systemów zabezpieczeń elektronicznych w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej. Wytyczne nr 4/2013 określały standardy projektowania i instalacji systemów zabezpieczeń elektronicznych eksploatowanych w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej, obejmujące: 1. analizę zagrożeń jednostek; 2. podział jednostek na strefy ochrony za pomocą zabezpieczeń elektronicznych; 3. minimalne wymagania dotyczące stosowania systemów zabezpieczeń elektronicznych w ramach utworzonych stref; 4. minimalne parametry techniczne poszczególnych elementów systemów zabezpieczeń elektronicznych jednostek; 5. zasady projektowania instalacji, odbioru, eksploatacji, napraw i konserwacji systemów zabezpieczeń jednostek; 6. wymaganą dokumentację. Zgodnie z treścią §1 ust. 3 Wytyczne nr 4/2013 należało stosować przy modernizacji istniejących oraz budowie nowych systemów zabezpieczeń elektronicznych jednostek. Zgodnie z postanowieniem § 4 ust. 1 Wytycznych nr 4/2013 w jednostkach penitencjarnych stosuje się następujące systemy zabezpieczeń elektronicznych: 1. systemy sygnalizacji włamania i napadu; 2. systemy kontroli dostępu; 3. systemy telewizji kablowej. Zgodnie z postanowieniem §3 ust. 1 Wytycznych nr 4/2013 w celu podniesienia bezpieczeństwa i niezawodności całości systemu stosuje się integrację systemów wymienionych w ust. 1. Zgodnie z dyspozycją §1 ust. 3 Wytycznych nr 4/2013 „Wytyczne należy stosować przy modernizacji istniejących oraz budowie nowych zabezpieczeń elektronicznych jednostek”.

Stwierdzono, że poprzedni system zabezpieczeń elektronicznych ZK, który został zastąpiony w 2022 r. przez nowy system, był wykonywany przez funkcjonariuszy. Jak wyjaśnił mjr [PF] Zastępca Kierownika Działu Kwatermistrzowskiego ZK: „Poprzednie instalacje sygnalizacji napadowej, na poszczególnych oddziałach, z uwagi na ich sposób wykonania, były modernizowane na przestrzeni ostatnich 10 lat. Zastąpiony w 2022 r. system elektronicznego zabezpieczenia był wykonywany etapami”.

(akta kontroli str. 276-277)

Zabezpieczenia stosowane w strefie A (budynki zakwaterowania osadzonych) zgodnie z dyspozycją §6 Wytycznych nr 4/2013 powinny spełniać następujące warunki:

1. wejścia i wyjścia do i ze strefy wyposaża się w system śluzowania (blokada wykluczająca;
2. śluzy wyposaża się w system zapewniający obserwację bezpośredniego obszaru przed wejściem/wyjściem, system kontroli dostępu z pełną identyfikacją osób, system zapewniający sygnalizację otwarcia drzwi;
3. wejście i wyjście do i ze strefy wymaga podwójnej autoryzacji;

4. przejścia w strefie wyposaża się w system kontroli dostępu i telewizji dozorowej. Wymagana jest pełna identyfikacja osób wchodzących i wychodzących;
5. dyżurki oddziałowych wyposaża się w urządzenia umożliwiające obserwację nadzorowanych pomieszczeń i oddziałów;
6. wszystkich pracowników i funkcjonariuszy przebywających w strefie A wyposaża się w przyciski napadowe z funkcją lokalizacji pomieszczenia w którym wywołano alarm. Alarm powinien być sygnalizowany na stanowisku dowodzenia oraz w dyżurce właściwego oddziałowego.

Zabezpieczenia stosowane w strefie C (pas ochronny, bramy wjazdowe i wyjazdowe oraz wejścia i wyjścia do i z terenu jednostki) zgodnie z dyspozycją §8 Wytycznych nr 4/2013 powinny spełniać następujące warunki: 1. do weryfikacji alarmów z systemu sygnalizacji włamania i napadu stosuje się system dozoru wizyjnego oparty o kamery stałopozycyjne. 2. bramy wjazdowe i wyjazdowe oraz wejścia i wyjścia piesze z terenu jednostki wyposaża się w system śluzowania (blokada wykluczająca); 3. w śluzach dla pojazdów stosuje się system telewizji dozorowej zapewniający: a) obserwację bezpośredniego, zewnętrznego obszaru przed bramą wjazdową na teren jednostki, b) pełną identyfikację pojazdu znajdującego się wewnątrz śluzy; c) obserwację podwozia i dachu pojazdu znajdującego się wewnątrz śluzy; 4. w śluzach pieszych stosuje się systemy zapewniające: a) obserwację bezpośredniego obszaru przed wejściem i wyjściem na i z terenu jednostki b) kontrolę dostępu z pełną identyfikacją osób; 5. stanowisko bramowego wyposaża się w urządzenia umożliwiające monitorowanie i obserwację nadzorowanych przez niego obszarów.

Zabezpieczenia stosowane w strefie E (pomieszczenia i obiekty mające szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa jednostki np. serwerownie, magazyny, kancelarie tajne, archiwa) zgodnie z dyspozycją §10 Wytycznych nr 4/2013 powinny spełniać następujące warunki: 1) pomieszczenia magazynów wyposaża się w system sygnalizacji włamania i napadu zapewniający detekcję dymu, ruchu i otwarcia drzwi. Zgodnie z treścią §4 ust. 1 Wytycznych nr 4/2013 analizę zagrożeń przeprowadza się na podstawie protokołu rozpoznania jednostki. Protokół rozpoznania służy do ustalenia potrzeb w zakresie wyposażenia jednostki organizacyjnej w zabezpieczenia techniczno-ochronne, środki łączności, sygnalizacji i alarmowania oraz ich rozmieszczenia.

Zgodnie z dyspozycją określoną w §4 ust. 1 Wytycznych Nr4/2013 analizę zagrożeń przeprowadza się na podstawie protokołu rozpoznania jednostki. Protokół rozpoznania służy także do ustalenia potrzeb w zakresie wyposażenia jednostki organizacyjnej w zabezpieczenia techniczno-ochronne, środki łączności, sygnalizacji i alarmowania oraz ich rozmieszczenia.

Stwierdzono, że przed zbudowaniem nowego systemu zabezpieczenia elektronicznego w 2022 r. w ZK nie przeprowadzono analizy zagrożeń na podstawie protokołu rozpoznania jednostki.

Kpt [PF] Kierownik Działu Kwatermistrzowskiego ZK wyjaśniła m.in., że „W następstwie tragicznego zdarzenia, mającego miejsce 22 lutego 2022 r. w Zakładzie Karnym w Rzeszowie, Dyrektor Generalny służby Więziennej wystosował szereg poleceń, mających na celu poprawę bezpieczeństwa funkcjonariuszy i pracowników, do realizacji których zobowiązał wszystkie mu podległe jednostki organizacyjne Służby Więziennej. (...) Od tego momentu priorytetem w działalności jednostki była sukcesywna realizacja ww. poleceń, w związku z czym otrzymano środki finansowe na realizację inwestycji –rozbudowy systemu sygnalizacji włamania i napadu, który jest podstawowym elementem, stanowiącym bezpośrednią ochronę funkcjonariuszy przebywających w bezpośrednim kontakcie z osobami pozbawionymi wolności. Z uwagi na bardzo krótki czas na realizację inwestycji oraz mając na uwadze konieczność niedopuszczenia do ponownego zagrożenia zdrowia i życia

funkcjonariuszy i pracowników, w momencie pozyskania środków finansowych (lipiec 2022 r.) a następnie otrzymania zgody Dyrektora Generalnego na przesunięcie terminu zakończenia realizacji zadania do 31.12.2022 r., nadrzędnym celem było przeprowadzenie procedury wyboru wykonawcy i fizyczna realizacja prac. Z tego względu odstąpiono od dopełnienia formalności jakim jest protokół rozpoznania jednostki, określony w Wytycznych Nr 4/2013 z dnia 10 czerwca 2013 r.(...)"

(akta kontroli str.278-280)

Zbudowany w 2022 r. nowy system zabezpieczenia elektronicznego ZK w strefie C w obszarze służ wjazdowych nie zapewnia przy pomocy elektronicznych urządzeń możliwości obserwacji podwozia. Stanowisko bramowego w strefie C nie posiada elektronicznych systemów weryfikacji osób. W strefie E magazyny nie zostały wyposażone w system sygnalizacji napadu z zapewnieniem detekcji dymu, ruchu, otwarcia drzwi. Przejścia w strefie A w pawilonach mieszkalnych A i B nie zostały wyposażone w system kontroli, dostępu i telewizji dozorowej przy wymaganej pełnej identyfikacji osób wchodzących i wychodzących. Przejścia w strefie A w pawilonach A i B otwierane są przez funkcjonariuszy pełniących służbę w danym oddziale przy pomocy kluczy. Wejścia i wyjścia do strefy A zostały wyposażone w system służowania. W pawilonach A i B wejścia i wyjścia są otwierane przez funkcjonariusza, który ma stanowisko bezpośrednio przy przejściu. W pawilonie mieszkalnym dla osadzonych niebezpiecznych jest system podwójnej weryfikacji na wejściu i wyjściu z budynku. W pozostałych pawilonach mieszkalnych dla osadzonych na terenie ZK kontrola na wejściu i wyjściu odbywa się przy pomocy wizualnej weryfikacji osób (brak elektronicznego systemu podwójnej weryfikacji).

(akta kontroli str. 257-258)

Kpt [PF] wyjaśniła m.in., że: „Przyczyną niedostosowania do wymogów wynikających z Wytycznych nr 4/2013 jest fakt, że Zakład Karny w Rzeszowie nie posiadał środków finansowych na wykonanie kompleksowej modernizacji systemów zabezpieczeń elektronicznych lub budowy nowych instalacji systemów zabezpieczeń elektronicznych, które spełniałyby wszystkie wymogi (...)”.

Działający do 2022 r. poprzedni system zabezpieczeń elektronicznych ZK posiadał funkcję sygnalizacji włamania i napadu, ale na terenie niektórych pawilonów mieszkalnych działał na poziomie lokalnym i nie był zintegrowany ze stanowiskiem dowodzenia. W pawilonach F i G przed 2022 r. system antynapadowy działał z lokalizacją pomieszczenia i informował stanowisko dowodzenia oraz oddziałowego. W pawilonach A i B system antynapadowy działał lokalnie, tj. informował jedynie stanowisko oddziałowego. W razie aktywowania system informował jedynie oddziałowego na terenie oddziału, w którym doszło do aktywacji. Przed 2022 r. na terenie pawilonu N dla osadzonych niebezpiecznych istniał tylko bezprzewodowy system sygnalizacji antynapadowej. Funkcjonariusze posiadali przy sobie piloty antynapadowe. System antynapadowy w pawilonie mieszkalnym dla osadzonych niebezpiecznych działał na poziomie lokalnym, nie informował stanowiska dowodzenia. System sygnalizacji włamania i napadu w pawilonie dla osadzonych niebezpiecznych nie posiadał funkcji lokalizacji pomieszczenia.

(akta kontroli str.257-258)

Kpt [PF] wyjaśniła m.in., że: „(...) Zakład Karny w Rzeszowie nie posiadał środków finansowych na wykonanie kompleksowej modernizacji zabezpieczeń elektronicznych lub budowy nowej instalacji systemów zabezpieczeń elektronicznych, które by spełniały wszystkie wymogi określone w Wytycznych nr 4/2013. Przed modernizacją system sygnalizacji włamania i napadu w pawilonach A i B był tylko rozbudowywany systemem gospodarczym a kompleksowa modernizacja była przeprowadzona dopiero pod koniec 2022 r.”

(akta kontroli str.278-283)

W ramach działającego do 2022 r. w ZK poprzedniego systemu elektronicznych zabezpieczeń wszystkie pokoje wychowawców, psychologów, terapeutów były wyposażone w pojedynczy przewodowy system sygnalizacji napadu. Od 2022 r. pokoje wychowawców, psychologów i terapeutów posiadają system oparty na dwóch przyciskach antynapadowych (zamontowanych na blacie biurka oraz na podłodze lub innym miejscu umożliwiającym łatwe użycie). Do czasu zakończenia niniejszej kontroli (tj. kwiecień 2023 r.), zgodnie z Poleceniami Dyrektora Generalnego SW z kwietnia 2022 r., na terenie ZK dokonano kompletnej modernizacji w pawilonach N, A i B oraz G. System antynapadowy w pawilonie F był oparty na jednym przycisku na stanowisko pracy/służby z połączeniem na stanowisko dowodzenia, jak również z sygnalizacją na dyżurce oddziałowego. Zakupiono elementy do rozbudowy systemu za kwotę 11295,40 zł. W 2023 r. pozyskano środki w kwocie 20 000 zł na modernizację oraz ujednolicenie systemu napadowego na pawilonie F oraz dostosowanie do aktualnych wytycznych. Zadanie to jest planowane do realizacji w miesiącach maj-czerwiec 2023 r.

Systemy zabezpieczeń elektronicznych zostały zintegrowane w 2022 r. w ramach inwestycji „Budowa pawilonu zakwaterowania typu zamkniętego”.

(akta kontroli str. 283-370)

ZK nie posiadał dokumentacji potwierdzającej przeprowadzanie w badanym okresie (lata 2019-2022) konserwacji okresowej, która zgodnie z wymogiem określonym w §20 ust. 3 Wytycznych nr 4/2013 powinna odbywać się zgodnie z przewidzianymi w normach czasookresami. Jeśli takiego czasookresu nie przewidziano - wówczas nie rzadziej niż co 6 miesięcy.

Kpt [PF] wyjaśniła m. in., że: „(...) Wszystkie działania związane z konserwacją systemów prowadzone były w trybie ciągłym. Z uwagi jednak na ilość obowiązków funkcjonariuszy Działu Kwatermistrzowskiego wykonujących swoje zadania w służbie informatyki i łączności oraz na rozmiar i charakter jednostki prace te nie były dokumentowane protokołami, a Wytyczne nr 4/2013 nie wskazywały konieczności dokumentowania przeprowadzania czynności konserwacyjnej”.

(akta kontroli str. 278-283)

ZK nie posiadał dokumentacji poświadczającej, iż poszczególne urządzenia wchodzące w skład systemu sygnalizacji włamania i napadu, które ZK sam montował w ramach budowanego własnymi siłami systemu³⁰ spełniały standardy wymagane w tym zakresie przez Polskie Normy, ani poświadczone świadectwami i certyfikatem producenta. Normy te odnosiły się zarówno do wymagań całego systemu jak również do: czujników sygnalizacji włamania, urządzeń sterujących i obrazujących, zasilania itd. Zgodnie z wymogiem określonym w §14 ust. 1 pkt 14 Wytycznych nr 4/2013 projekt systemu powinien zawierać świadectwa i certyfikaty urządzeń i materiałów

³⁰ Który został zastąpiony oddanym w 2022 r. nowym systemem elektronicznego zabezpieczenia ZK.

wykorzystanych do budowy systemu. Zgodnie z wymogiem określonym w §3 ust. 4 Wytycznych nr 4/2013 system sygnalizacji włamania i napadu powinien spełniać wymogi zabezpieczenia w stopniu minimum 3 wg PN-EN 50131-1.

Kpt [PF] wyjaśniła m.in., że: „(...) Działania jak również zakupy prowadzone były w ramach posiadanych środków budżetowych, systemem gospodarczym bez opracowanej dokumentacji projektowej. Samodzielnie wymyślone nowatorskie rozwiązania miały jedynie sygnalizować zagrożenie bezpieczeństwa funkcjonariusza lub pracownika zakładu karnego. System nie był zintegrowany ze stanowiskiem dowodzenia jednostki a zamontowane urządzenia nie posiadały certyfikatów potwierdzających ich zgodność z wymaganą klasą (...). Nie została opracowana dokumentacja ani nie podjęto prób certyfikacji systemu, ponieważ planowano przeprowadzenie całkowitej modernizacji systemu włamania i napadu w pawilonach A i B.”

(akta kontroli str.278-283)

Przed realizacją przez ZK zadania dotyczącego budowy nowego systemu elektronicznego zabezpieczenia jednostki oddanego z końcem 2022 r., nie dokonano opracowania koncepcji i założeń funkcjonalnych oraz nie opracowano koncepcji i założeń technicznych. Zgodnie z wymogami określonymi w załączniku nr 3 – *Proces opracowania koncepcji i założeń do projektu budowy lub modernizacji systemów elektronicznego zabezpieczenia jednostek SW* – do Wytycznych Nr 4/2013, etap procesu 1, dokument pod nazwą opracowanie koncepcji i założeń funkcjonalnych musi zawierać: 1. zdefiniowanie zagadnienia; 2. ogólną charakterystykę chronionego obiektu; 3. określenie braków w zabezpieczeniu obiektu; 4. analizę zagrożeń i ryzyka (identyfikację zagrożeń zarówno przypadkowych jak i rozmyślnych oraz określenie prawdopodobieństwa ich wystąpienia); 5. określenie funkcjonalności systemu (czego oczekuje się od systemu, np. zdefiniowanie miejsc i sposobu sygnalizacji stanów systemu); 6. uzasadnienie proponowanych rozwiązań. Komórką odpowiedzialną za realizację tego etapu był Dział Ochrony. Według załącznika nr 3 do Wytycznych Nr 4/2013 opracowany dokument „Koncepcja i założenia funkcjonalne do projektu budowy /modernizacji systemów zabezpieczeń elektronicznych jednostki” stanowi podstawę do opracowania koncepcji i założeń technicznych.

Zgodnie z wymogami określonymi w załączniku nr 3 do Wytycznych Nr 4/2013 etap procesu 2, dokument pod nazwą opracowanie koncepcji i założeń technicznych musi zawierać: 1. dane techniczno-informacyjne stosowanych obecnie urządzeń/systemów wymagających modernizacji; 2. realizację techniczną funkcjonalności systemu określonych w koncepcji i założeniach funkcjonalnych; 3. uzasadnienie proponowanych rozwiązań; 4. założenia do projektu (szkice koncepcyjne, rysunki sytuacyjne); 5. oszacowanie kosztów i określenie sposobu finansowania (środki własne, środki OISW, CZSW). Odpowiedzialną za realizację tego etapu była służba informatyczna. Według załącznika nr 3 do Wytycznych Nr 4/2013 opracowane dokumenty „Koncepcja i założenia funkcjonalne do projektu budowy/modernizacji systemów zabezpieczeń elektronicznych jednostki” przekazuje się do właściwego Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej celem zaopiniowania i weryfikacji.

(akta kontroli str. 271-297)

Kpt [PF] wyjaśniła m.in., że: „W 2022 r. wykonano modernizację jedynie części systemu zabezpieczeń elektronicznych a mianowicie części systemu sygnalizacji włamania i napadu. konieczność wykonania tej modernizacji w szybkim terminie oraz terminowego wydatkowania środków finansowych spowodowała brak opracowania koncepcji i założeń wynikających z wytycznych nr 4/2013 z dnia 10.06.2013 r. (...)”
(akta kontroli str.278-283)

W ZK nie zostały opracowane procedury postępowania z alarmami, ostrzeżeniami o uszkodzeniu, wyłączeniu części lub całego systemu ze stanu działania. Zgodnie z wymogiem określonym w §19 pkt 3 Wytycznych Nr 4/2013: „Podczas eksploatacji systemów zabezpieczeń elektronicznych kierownik jednostki jest w szczególności zobowiązany do (...) 1.ustalenia procedur postępowania z alarmami, ostrzeżeniami o uszkodzeniu, wyłączeniu części lub całego systemu ze stanu działania”.

Kpt [PF] wyjaśniła, że: „W związku z niedawną kolejną rozbudową systemu sygnalizacji włamania i napadu oraz planowana do oddania do użytkowania nowa inwestycja (budynek nowej kuchni głównej zakładu karnego) informuje, że nadal trwają prace nad opracowaniem procedur postępowania z alarmami, ostrzeżeniami o uszkodzeniu, wyłączeniu których obowiązek ustalenia wynika z wytycznych nr 4/2013 z dnia 10 czerwca 2013 r.”

(akta kontroli str. 278-283)

W dniu 22 lutego 2022 r. na terenie ZK w pawilonie F w pomieszczeniu biurowym doszło ataku ze skutkiem śmiertelnym na funkcjonariusza SW - psychologa. W pomieszczeniu tym był zainstalowany pojedynczy przewodowy system sygnalizacji włamania i napadu. System umożliwiał informowanie o jego uruchomieniu stanowisko oddziałowego oraz stanowisko dowodzenia, a także lokalizację pomieszczenia, w którym został wzbudzony. Ponadto system posiadał funkcję zapisu daty, godziny i miejsce wystąpienia zdarzenia. W dniu 22 lutego 2022 r. system nie zarejestrował jego wzbudzenia w pomieszczeniu, w którym doszło do napaści na funkcjonariusza SW. W trakcie czynności dowodowych prokurator wielokrotnie uruchamiał istniejący w miejscu napadu system antynapadowy i wynik za każdym razem wskazywał, że był sprawny. Z prawidłowego działania systemu został sporządzony wydruk z logami. Poszkodowana psycholog posiadała na wyposażeniu bezprzewodowy indywidualny sygnalizator napadu.

W pomieszczeniu psychologa, w którym doszło do napadu na funkcjonariusza SW, zamontowane były drzwi płytowe z zamkiem zapadkowym z szyldem dzielonym, z możliwością obustronnego otwarcia/zamknięcia za pomocą klucza. Po tym wydarzeniu zastosowano zamki, które nie dają możliwości zamknięcia od wewnątrz. Drzwi były pełne bez możliwości zaglądania do środka pomieszczenia przez osobę z zewnątrz. W pomieszczeniu nie wyznaczono stref funkcjonariusza i osadzonego i nie zamontowano krat zaporowych oddzielających osadzonego i funkcjonariusza. Na piętrze było pomieszczenie do rozmów (używane np. przez adwokatów) rozdzielające kratą osadzonego i rozmówcę. Na oddziale (F), na terenie którego doszło do tragicznego wypadku zainstalowane przyciski napadowe były wpięte do systemu domofonowego command, który jest zintegrowany z systemem iProtect – nadzorującym pozostałe systemu. Zainstalowane były także systemy zabezpieczeń elektronicznych: monitoring, kontrola dostępu, sygnalizacja napadowa.

(akta kontroli str.284-286)

Wyniki postępowania wewnętrznego po tym wydarzeniu, które SW przeprowadziła zostały objęte klauzulą zastrzeżone. Prokuratura prowadzi w tej sprawie postępowanie.

W dniu 22 lutego 2022 r. na oddziale XIV pełniło służbę dwóch funkcjonariuszy Działu Ochrony.

Dyrektor ZK na pytanie, dlaczego ogólnie nie zdecydowano, aby w przypadku osadzonych, u których zaobserwowano zaburzenia emocjonalne lub byli oni oskarżeni o popełnienie przestępstwa na tle agresji seksualnej obligatoryjnie funkcjonariusze korzystali z tego pomieszczenia, a nie przyjmowali tego typu osadzonych w pomieszczeniach biurowych, które nie zabezpieczały skutecznie przed ewentualnym atakiem wyjaśnił, że: „Przyjmowanie osadzonych na indywidualne rozmowy, forma i sposób ich realizacji odnosił się do faktu sygnalizowania wystąpienia zagrożeń dla funkcjonariuszy prowadzących takowe rozmowy, jak również przez inne aspekty zawierające określone informacje wskazujące na wystąpienie realnego zagrożenia dla poszczególnych osób personelu kadry zakładu karnego. W każdej sytuacji wymagającej podejmowania działań mających w sposób dodatkowy zabezpieczyć osoby personelu były one podejmowane. W incydentalnych przypadkach rozmowy realizowano w pomieszczeniach wyodrębnionych, zabezpieczonych kratą oddzielającą strefy, które były zlokalizowane w budynku „F” lub w asyście dodatkowych funkcjonariuszy Działu Ochrony, wynikało to z indywidualnej oceny i zagrożenia sygnalizowanego przez kadrę oddziału, tym samym obligatoryjnie determinowało do podejmowania adekwatnych przedsięwzięć zabezpieczających strony uczestniczące w kontakcie, zwłaszcza w indywidualnej formie prowadzonych czynności. W szczególnych przypadkach wnioskowano o umieszczenie osadzonych tzw. „wysokiego ryzyka” w oddziale XI, który z racji przeznaczenia, architektury i stosowanych zabezpieczeń techniczno-ochronnych umożliwiał prowadzenie rozmów w pomieszczeniach uniemożliwiających dokonanie bezpośredniej napaści na funkcjonariusza lub inną osobę. W sytuacjach przekazania lub pozyskania stosownych informacji, w dowolnej ich formie, mających wpływ na zachowanie bezpieczeństwa pracowników oraz funkcjonariuszy sporządzano dokumentację indywidualnego sposobu postępowania z osadzonymi stosując kolejno zawarte w niej zasady wymaganych przedsięwzięć podczas kontaktu z nimi.”

(akta kontroli str. 38-42)

Ppor. [PF] p.o. Zastępca Kierownika Działu Penitencjarnego ZK wyjaśnił m.in.: „Osadzony (...) w warunkach izolacji penitencjarnej przebywał po raz pierwszy. Biorąc pod uwagę postawę osadzonego, prezentowanie przez niego obniżonego nastroju, uprzednie leczenie psychiatryczne, możliwość wystąpienia problemów adaptacyjnych – w dniu przyjęcia osadzonego do zakładu karnego na wniosek psychologa objęto go oddziaływaniem z zakresu profilaktyki presuicydalnej drugiego rzędu zgodnie z instrukcją Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności. Osadzony nie był obejmowany innymi profilaktycznymi oddziaływaniami. (...) Zgodnie z art. 212 c §1 k.k.w. tymczasowo aresztowanego poddaje się badaniom osobopoznawczym, w zakresie niezbędnym dla zapobiegania wzajemnej demoralizacji tymczasowo aresztowanych oraz zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w areszcie. W toku prowadzonych przez kadrę Działu Penitencjarnego tutejszej jednostki badań osobopoznawczych odnotowano, że osadzony jest osoba niedojrzałą, infantylną, egocentryczną, teatralną w swoim zachowaniu, skłoną do zachowań manipulacyjnych. Przez większość pobytu w Zakładzie Karnym w Rzeszowie był kwaterowany w celach jednoosobowych objętych monitoringiem.”

(akta kontroli str.299)

W latach 2013-2022 na terenie ZK w poszczególnych oddziałach, na których byli umieszczeni osadzeni, dokonywano w różnym zakresie prac remontowych i konserwacyjnych. Przykładowo w 2016 r. dokonano: a) remontu pawilonu A (zabudowa 47 kąćków sanitarnych, kompleksowy remont instalacji wodociągowej i elektrycznej), b) remontu pawilonu zakwaterowania B (wyremontowana instalacja elektryczna i teletechniczna/interkomowo-domofonowo-przyzywowa). W 2020 r. m.in. dokonano w pawilonie A - oddział I, II, III, IV konserwacji (malowanie, usuwanie ubytków w posadzkach, usuwanie ubytków w strukturze tynku na ścianach szpachlowanie ścian wymiana gniazdek, umywalek w celach mieszkalnych). W latach 2013-2022, każdego roku w poszczególnych pawilonach ZK na oddziałach mieszkalnych dokonywano bieżących konserwacji cel mieszkalnych oraz przeprowadzano w określonym zakresie remonty.

(akta kontroli str. 300-302)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Niesporządzenie protokołu rozpoznania w celu ustalenia odpowiedniego sposobu ochrony, wbrew obowiązкови wynikającemu z § 11 rozporządzenia w sprawie sposobów ochrony. Szczegółowy opis ustalonego stanu faktycznego zawarto na str. 19-20 wystąpienia pokontrolnego.
2. Nieprzeprowadzenie ćwiczeń doskonalących sprawność funkcjonariuszy i pracowników ZK w działaniach ochronnych, mimo obowiązku określonego w §38 ust. 1 rozporządzenia w sprawie sposobów ochrony. Szczegółowy opis ustalonego stanu faktycznego zawarto na str. 21 wystąpienia pokontrolnego.
3. Niezróznicowanie sposobów ochrony adekwatnego do typu ZK oraz liczby osadzonych na danym oddziale mieszkalnym, stosownie do obowiązku wynikającego z §4 rozporządzenia w sprawie sposobów ochrony. Szczegółowy opis ustalonego stanu faktycznego zawarto na str. 21-22 wystąpienia pokontrolnego.
4. Zainstalowanie i użytkowanie funkcjonujących do 2022 r. w ZK systemów elektronicznych zabezpieczeń bez certyfikowania co do zgodności z polskimi normami wskazanymi w załączniku nr 1 do Wytycznych nr 4/2013 Dyrektora Generalnego SW. Szczegółowy opis ustalonego stanu faktycznego zawarto na str. 24-27 wystąpienia pokontrolnego.
5. Nieprzeprowadzenie analizy zagrożeń w trakcie etapowej rozbudowy systemu elektronicznego zabezpieczenia jednostki jak również przed budową nowego systemu oddanego z końcem 2022 r., wbrew postanowieniom §4 Wytycznych nr 4/2013. Szczegółowy opis ustalonego stanu faktycznego zawarto na str. 24-26 wystąpienia pokontrolnego.
6. Niespełnianie w pełni przez zabezpieczenia elektroniczne stosowane w ZK w poszczególnych strefach, zarówno w tzw. starym systemie jak i zamontowanym w 2022 r., wymogów określonych w §6 Wytycznych nr 4/2013. Szczegółowy opis ustalonego stanu faktycznego zawarto na str. 26-27 wystąpienia pokontrolnego.
7. Nieopracowanie koncepcji i założeń do projektu budowy lub modernizacji systemów zabezpieczeń elektronicznych, wbrew obowiązкови wynikającemu z §12 ust. 1 Wytycznych nr 4/2013 Dyrektora Generalnego SW. Szczegółowy opis ustalonego stanu faktycznego zawarto na str. 28-29 wystąpienia pokontrolnego.
8. Nieopracowanie przez Dyrektora ZK procedur postępowania z alarmami, ostrzeżeniami o uszkodzeniu, wyłączeniu części lub całego systemu ze stanu

działania, wbrew postanowieniom §19 pkt 3 Wytycznych nr 4/2013. Szczegółowy opis ustalonego stanu faktycznego zawarto na str. 29 wystąpienia pokontrolnego.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK, w ZK nie w pełni prawidłowo realizowano zadania dotyczące zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych.

Obowiązująca instrukcja ochronna ZK została opracowana bez wymaganego rozpoznania, które pozwoliłoby na ustalenie odpowiedniego sposobu ochrony, m.in. liczby i rodzaju stanowisk oraz pomieszczeń ochronnych zapewniających bezpieczne funkcjonowanie jednostki penitencjarnej.

Niekorzystnie na poziom bezpieczeństwa wpłynął fakt, iż w latach 2019 -2022 tylko raz przeprowadzono ćwiczenia w ramach doskonalenia sprawności funkcjonariuszy w działaniach ochronnych z udziałem straży pożarnej i Policji. Mimo, iż sytuacja związana z pandemią utrudniała takie przedsięwzięcia, to w trakcie 4 lat były okresy, gdy restrykcje związane z COVID-19 były ograniczane. Do obniżenia poziomu bezpieczeństwa funkcjonariuszy na służbie przyczyniał się brak wymaganego zróżnicowania sposobów ochrony ZK m.in. rodzaju i liczby stanowisk. W ZK nie wprowadzono zróżnicowania ze względu na ograniczenia kadrowe. Ocenę NIK w powyższym zakresie potwierdza stanowisko Zastępcy Kierownika Działu Ochrony ZK, że dysponowanie większym stanem kadry znacząco zwiększyłoby poziom bezpieczeństwa funkcjonariuszy na służbie.

Niekorzystnie w ocenie NIK na stan bezpieczeństwa funkcjonariuszy ZK miał wpływ fakt, iż budowany w jednostce etapami, systemem gospodarczym, działający do końca 2022 r. tzw. stary system zabezpieczenia w ramach elektronicznego systemu napadowo-alarmowego był oparty na urządzeniach, które nie posiadały certyfikatów określających zgodność z przyjętymi standardami dla tego typu instalacji, ujętymi w polskich normach.

Poziom bezpieczeństwa w ZK obniża niesporządzenie wymaganej przepisami prawa analizy zagrożenia, którą przeprowadza się na podstawie protokołu rozpoznania jednostki. Protokół rozpoznania służy także do ustalenia potrzeb w zakresie wyposażenia w zabezpieczenia techniczno-ochronne, środki łączności, sygnalizacji i alarmowania. NIK negatywnie ocenia fakt, iż zarówno tzw. stary system zabezpieczenia elektronicznego ZK jak również oddany w końcu 2022 r. nowy system, nie spełniają wymogów określonych w wytycznych Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Głównym powodem tego stanu rzeczy był brak odpowiednich środków finansowych na wykonanie zgodnego z wytycznymi elektronicznego systemu zabezpieczenia jednostki. Rażąco przykładem obniżonej skuteczności działania tego systemu był fakt, że do końca 2022 r., nawet w pawilonie N dla osadzonych niebezpiecznych, istniał tylko bezprzewodowy system sygnalizacji antynapadowej. Funkcjonariusze posiadali przy sobie przenośne piloty antynapadowe, a system działał jedynie na poziomie lokalnym, nie informował stanowiska dowodzenia. Nowy system elektronicznego zabezpieczenia ZK również nie spełnia przyjętych w wytycznych standardów bezpieczeństwa. Jedynie w pawilonie N dla osadzonych niebezpiecznych na wejściu/wyjściu jest podwójna elektroniczna weryfikacja osób m.in. przy pomocy czytników kart zbliżeniowych. W pozostałych pawilonach ZK brak jest tego typu weryfikacji. NIK negatywnie ocenia fakt, iż przed rozbudową poprzedniego systemu oraz budową nowego, nie opracowano zgodnie z wymogami istotnych dokumentów, tj. koncepcji i założeń funkcjonalnych do projektu budowy/modernizacji systemów zabezpieczeń elektronicznych jednostki i koncepcji założeń technicznych do projektu budowy/modernizacji systemów zabezpieczenia elektronicznego jednostki. Nawet chęć wykorzystania środków finansowych w określonym terminie, nie usprawiedliwia

niedopełnienia tych obowiązków, co w efekcie ma negatywny skutek dla rzetelnego przygotowania budowy systemu zapewniającego bezpieczeństwo funkcjonariuszy na służbie.

NIK negatywnie ocenia fakt, że w ZK, wbrew obowiązującym przepisom, nie opracowano procedur postępowania z alarmami, ostrzeżeniami o uszkodzeniu, wyłączeniu części lub całego systemu zabezpieczenia elektronicznego jednostki ze stanu działania.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Przeprowadzenie zgodnie z § 9 Zarządzenie Nr 2/23 rozpoznania i na jego podstawie, zgodnie z § 10 ust. 1 tego zarządzenia, opracowanie nowej instrukcji ochronnej jednostki.
2. W ramach doskonalenia działań ochronnych funkcjonariuszy i pracowników ZK przeprowadzanie przynajmniej raz w roku - zgodnie z 46 ust. 1 Zarządzenia Nr 2/23 - ćwiczeń, w miarę możliwości z udziałem straży pożarnej oraz Policji.
3. Podjęcie działań mających na celu, zgodnie z § 3 ust. 2 Zarządzenia Nr 2/23, zróżnicowania sposobów ochrony jednostki, w szczególności przez zakres stosowanych przedsięwzięć ochronnych, w tym rodzajów i liczby zabezpieczeń techniczno-ochronnych, środków alarmowania i łączności oraz rodzajów i liczby stanowisk.
4. Podjęcie działań mających na celu dostosowanie systemów elektronicznego zabezpieczenia ZK do wymogów Wytycznych Nr 4/2013 w zakresie zapewniania bezpieczeństwa funkcjonariuszy podczas wykonywania obowiązków służbowych.
5. Podjęcie działań zapewniających zwiększenie obsady kadrowej Zakładu Karnego w celu przyjęcia form organizacji służby dających możliwie najwyższy poziom bezpieczeństwa funkcjonariuszy podczas wykonywania obowiązków służbowych.
6. Prowadzenie szkoleń dotyczących bezpieczeństwa i samoobrony zgodnie z poleceniem Dyrektora Generalnego Służby Więziennej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 19 czerwca 2023 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie

Dyrektor
Wiesław Motyka

Kontroler

Stefan Gados
Doradca techniczny

/-/

/-/